№ 201 ՈՒՐԲԱԹ 12 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ

1914
ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՈՒՐԲԱԹ 12 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ № 201

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 ռուբլի. ամսական 85 կոպ.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Соломоновская ул., № 21.
Tiflis, Rédaction „Mschak“
Խմբագրատան տէլէֆօն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20—10 կոպ.

Տպարանի տէլէֆօն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». Соломоновская ул., № 21.
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՎ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ 4 ՌՈՒԲ.

Բաժանորդագրվել կարելի է իւրաքանչիւր ամսի 1-ից սկսած։

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամակագրոշմ։ ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ և 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՇԵՏԵՒԱՆՔ։

Յայտարարութիւնների համար պէտք վճարել I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.։

1914 թ. տարեկան բաժանորդները, որոնք առ 1-ն յունվարի 1915 թ. լրիւ վճարած կ-ունենան բաժանորդավճար 10 ռուբլին, ՁՐԻՒԱԲԱՐ կը ստանան հետևեալ 2 գրքերից մէկին ու մէկը. «ԳՐ. ԱՐԾՐՈՒՆԻ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ 1865—1871 թ.», «ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՆԵՐ» Վրձին։

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱԳԼՈՒԽԸ

հրաւիրում է նրանց, որոնք կը կամենան իրանց մօտ վերցնել թեթև վիրաւորներին և կատարելապէս խնամել։ Բժշկական օգնութիւնը կը մատակարարվի յատուկ բժիշկների կողմից։ Յայտարարութիւններն ուղղել Քաղաքային Ուպրավայի անդամ իշխ. Ա. Մ. Արղութեան Երևանաբազուկի անունով՝ Ուպրավայի 3-րդ բաժանմունք։

առ. 860. 3—3

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

սեփական շինութեան մէջ

վիրաւոր զինուորների համար բանալով

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ ՅԻՍՈՒՆ ՄԱՀՃԱԿԱԼՈՎ

խնամարհաբար խնդրում է բոլոր սրտացաւ անձանց արձագանք տալ այդ բարի գործին և օգնել խորհրդին նուիրաբերութիւններով դրամով, սպիտակեղէնով, կահ-կարասիքով և մթերքներով։

Խորհուրդը սրա հետ միասին խնդրում է այն անձանց, որոնք կը ցանկանան ծառայել հիւանդանոցում գթութեան քրոջ, հիւանդապահի և այլ պաշտօններով, բարեհաճել զալ Ընկ. գրասենեակը գրվելու համար (Абасъ-Абадская пл. № 7, с. д.).

(ա. օ.) առ. 851. 6—4

Փայտեղէնի Գործարան Ս. Ա. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆՑԻ

Սրանով պատիւ ունեմ յայտնելու յարգելի հայ հասարակութեան, որ Վելիկօխնատեսկայա փող. № 20 տանը գտնվող իմ գործարանում ամսիս 4-ին պատահած հրդեհի պատճառով, գործարանական աշխատանքները շարունակվում են իմ միւս գործարանում, Նոյն փողոցի վրա, № 12 տանը, տէլէֆօն 8—99, ուր և ընդունվում են ամեն տեսակ պատուէրներ, որոնք կատարվում են արագ ու ճշգրիտ։ Բացի այդ՝ պահեստում ունեմ մեծ քանակութեամբ փայտեղէն թէ տեղական և թէ Ռուսաստանից։

առ. (ու.) 856. 2—2 Յարգանքով՝ Ս. Ա. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆՑ

ԵԿԱՏԵՐԻՆՈԴԱՐԻ հայոց եկեղեցական-ծխական Հոգաբարձութիւնը հրաւիրում է

ՄԷԿ ՔԱՀԱՆԱՅԱՑՈՒ կամ ՔԱՀԱՆԱՅ

առնուազը միջնակարգ կրթութեամբ, որ ունենալու է կրօնի դասեր տեղական միջնակարգ դպրոցներում։

Թեկնածուները ենթարկվելու են քննութեան ծխական ժողովում և ընտրվածները ներկայացվելու են Թեմական հաստատութեան։

Պայմանների մասին և վկայականների վաւերացրած պատճէններով դիմել՝ Екатеринодаръ, Кубанской обл. Армянскому Церковно-Приходскому Попечительству.

Հոգաբարձութիւն

(օ. մ.) առ. 854. 3—3

ՀԱՄԱԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

—o—

ՌՈՒՍ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՌՈՒՍ-ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
10—11 սեպտեմբերի

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ. — Պաշտօնական։ Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից. «Հարաւ-արևմտեան զօրաճակատում անձնատուր եղաւ Եարօսլավը։ Թշնամին հալածվում է։ Հիւսիս-արևմտեան զօրաճակատում դրութիւնը նախկինն է»։

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.—Պերէմիշլից դէպի հարաւ մեր առաջաւոր զօրամասերը աջողութեամբ հրացանագրկ արին աւստրիական զրահապատ գնացքը, որ զինված էր գնդակցիներով։ Սանի ամրութիւնների վրա դրվեցին ծանր թնդանօթներ, պրոժեկտօրներ և մեծ թւով ռազմամթերք, որ նշան էր թէ աւստրիացիք պատրաստվում էին յամառութեամբ պաշտպանել Սանը, բայց այդ նրանց չաջողվեց մեր սրարշաւ յարձակման պատճառով։

Սեպտ. 8-ին տեղեկութիւններ ստացվեցին, թէ մենք վերցրինք 37 թնդանօթ, 3 պրոժեկտոր, դարձեալ գտնվել են աւստրիացիների թողած 19 թնդանօթ և շատ ռազմամթերք։

Թշնամու մեծաթիւ զօրախմբերը, որ Մլաֆայի մօտերն անցել էին մեր հողը, սեպտ. 7-ին նահանջեցին դէպի հիւսիս։

Վիսլայի ձախ ափին գերման զօրքերը, որոնք ամրացնում են Տօրնի և Կալիշի միջև գտնվող դիրքերը, ստացան մեծ օգնութիւն։

Պաշտօնական. Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից. «Շարունակելով հալածել աւստրիացիներին, մեր զօրքերը հասան մինչև Վիլլօկի՝ Պերէմիշլի մօտ։ Գործողութիւնները զարգանում են աջող»։

Գերմանական զօրաճակատում մեր զօրքերը համարեա մօտեցել են Թշնամուն, բայց ռազմի գործողութիւններ չեն եղել։

Տեղեկութիւններ կան, որ վիրաւորվել է 16-րդ գերմանական զօրաբանակի հրամանատար գեներալ Էլզան։

Մեր գրաւած Սիմեավան ենթարկվեց անխնայ կողոպտման նահանջող աւստրիական զօրքերի կողմից։ Շատ կողոպտիչներ գերվել են։

Պաշտօնական։ Գիներալ-շտաբի գլխաւոր վարչութեան կողմից. «Սեպտ. 8-ին մեր զօրքերը վերցրին գրեթէ տալով Եարօսլավի աջափեայ ամրութիւնները և, ձեռք ձգելով նրանց մէջ 20 թնդանօթ, շարունակեցին արշաւանքը, որը թշնամին ապարդիւն տեղը փորձում էր կանգնեցնել Սան գետի կամուրջը յօդս ցնդելով։ Շուտով մեր զօրքերը տիրեցին Եարօսլավին։ Երկու օր առաջ գրաւվեց Ստարօէ Մէստօ քաղաքը։ Շարունակելով աջող գործողութիւնները, մեր զօրքերը գրաւեցին Պրժեվօրսկը և Լանցուրը։ Մեր հեծելազօրը հետևում է շտապով նահանջող աւստրիական առաջաւոր զօրամասերին, որոնք պայթեցնում են կամուրջները։ Շարունակ վերցնում ենք գերիների և թնդանօթներ։ Թշնամու զօրքերի մէջ տիրում է լիակատար անկարգութիւն։ Գերիները միաբերան վկայում են, որ աւստրիական շարքերում համարեա օֆիցէրներ չեն մնացել։

ՖՐԱՆՍ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ԱՆԳԼՈ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
10—11 սեպտեմբերի

ԼՕՆԴՕՆ. — Ֆրանսիական ռազմաբեմից ստացված մանաւոր տեղեկութեան համաձայն, ճակատամարտը մօտենում է իր վախճանին։ Գերմանացիների երկրորդ նահանջը սկսվել է։ Գիներալ Կլուկի զօրքը ջանում է դուրս գալ վերին ատիճանի դժուարին դրութիւնից։ Ամեն ժամ սպասում են նպաստաւոր տեղեկութեան։

Սեպտ. 9-ի երեկ. ժ. 11-ին հրատարակված պաշտօնական ազդը յայտնում է, որ դրութիւնն անփոփոխ է։

ԿԱՊԵՆՀԱԳԷՆ.—Գիներալ Բոտան ստանձնեց զինուորական օյժերի ընդհանուր հրամանատարութիւնը գերմանական գաղութների դէմ հարաւ-արևմտեան Աֆրիկայում։ Ինքնապաշտպանութեան պետի պարտականութիւնները յանձնված են գեն. Սմէցին։

ՊԱՐԻԶ.—Պաշտօնական հաղորդագրութիւն։ Ֆրանսիական զօրքի ձախ զօրաթևը շարունակում է առաջանալ Ուազի աջ ափով Լասինի շրջանում, ուր տեղի ունեցան կատաղի կռիւներ։ Ուազի ձախ ափին, Էնից դէպի հիւսիս, դրութիւնը անփոփոխ է։ Գերմանացիք խիզախ յարձակումներ գործեցին Վերդէնից դէպի հիւսիս-արևելք՝ Մուլի-Դամպիէրի ուղղութեամբ, բայց ցիրուցան արվեցին։ Էվերից դէպի հարաւ նրանք գրաւած ունեն Ռիշէկուր-Սէյշօպրուա-Լէրուվիլ ռազմագիծը, որի սահմաններից դուրս չեն գալիս։ Լօթարինգիայի աջ զօրաճակատում և Վոգէզներում նրանք հեռացել են Պոմմէրից և Արրակուրից, իսկ Դոմէվրի շրջանում ցոյց տուին թոյլ գործունէութիւն։

ԱՒՍՏՐՕ-ՍԵՐԲԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
10—11 սեպտեմբերի

ԲԵԼԳՐԱԴ.—Մեծ հեռաւորութիւնից թշնամին անցեալ գիշեր ամրակոծեց Բելգրադի կենտրոնական մասը 24 սանտիմետր ռումբերով, քանդելով և խիստ փչացնելով շատ տներ և ջրամբարը։ Առաւօտը ռմբակոծութեան գլխաւոր նպատակն էր հաւանօրէն արքայական պալատը։ Ցերեկով էլ ժամ տեղ հեղեղը՝ կարկտի հետ՝ ընդհատեց կարճ ժամանակով ռմբակոծութիւնը, որ յետոյ վերսկսվեց։ Վնասները չափազանց խոշոր են։ Քանդված շէնքերի թւում է «Մոսկվա» հիւրանոցը։

Ն։Շ.—Դրութիւնը Լիւբօվիա-Լօշնիցա և Միտրովիցա-Շաբաց ռազմագծերի վրա հանգիստ է։ «Ցաք կռիւները վերջացան սերբերի համար նպաստաւոր կերպով Լօշնիցա-Ռաչա զօրաճակատում։ Սերբերը լոյս սեպտ. 8-ի գիշերը վանեցին թշնամու մի քանի յարձակումը, պատճառելով նրան ծանր կորուստներ։ Սավայի զօրաճակատում թշնամին փորձեց գրաւել Պոդգարաց կղզին և Դէբրեցից դէպի արևելք ընկած դիրքերը, նաև Մալաացան՝ ոչ հեռու Բելգրադից, բայց ամեն տեղ ցիրուցան եղաւ։ Դունայի զօրաճակատում թշնամին մի քանի անգամ աշխատեց անցնել գետը Սկէլի մօտերը՝ Սմեդերէվից ցածր։ Սակայն սերբերը, նաւակներ նստելով, գրաւեցին թշնամու բոլոր նաւակները և բոլորովին ոչնչացրին թշնամուն։

Վերջին ժամանակ աւստրիացիք սաստիկ ռմբակոծում են Բելգրադը քաղաքը վերջնականապէս ոչնչացնելու նպատակով։ Կայսերական միսսիայի շինութիւնը, որ մասամբ առաջ էր փչացել, այժմ բոլորովին քարուքանդ է արված։ Սիստեմատիկ ռմբակոծութեան են ենթարկվում հասարակական շինութիւնները։

ԾՈՎԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
10 սեպտեմբերի

ԼՕՆԴՕՆ.— Պաշտօնապէս հաղորդվում է, որ ջրասոյզ արված բրիտանական յածանաւերի նաւատիների մեծ մասին ազատել են բրիտանական ռազմանաւերը։ Ջրասոյզ արված ռազմանաւերը կառուցված էին 14 տարի առաջ, համարվում էին հին տիպի։

Ծովակալութիւնը հաղորդում է, որ օգ. 31-ին Ատլանտիան օվկիանոսի հիւսիսային մասում անգլիական մի յածանաւ բռնել է «Շպրէվարէ» ապրանքատար շոգենաւին, երկու քարածխատար նաւ, 372 պուդ քարածուխ, 6260 պուդ մթերք։

Ընդամենը անգլիացիք ձեռք են ձգել 187 գերմանական նաւ։ Գերմանացիք ձեռք են ձգել և ջրասուզել են 12 հատ ընդհանուր 4000-ից։

ԿՈՊԵՆՀԱԳԷՆ.—Գերմանացիների ձեռքով ջրասոյզ արված բրիտանական ռազմանաւերի վրա կային 775 մարդ։

ՀԱՄԱԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
10 սեպտեմբերի

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.— Պաշտօնական։ Թագաւոր Կայսրը ամենաողորմածաբար թոյլատրեց շնորհել գերազանց ռազմական ծառայութեան համար Ալէքսանդր-Նէվսկիի շքանշան գեն.-ադիւտանտ Իվանովին և ս. Գէօրգի 4-րդ աստիճանի շքանշան՝ գիներալ-լէյտենանտներ Ալէքսէէվին և Դրագոմիրովին։

Պետ. Հեռ. Գործակալութիւնը պետութեան զանազան քաղաքներից հեռագիրներ է ստացել ռուսական յաղթութիւնների առիթով կատարված մաղթանքների և վիրաւոր ու հիւանդ զինուորներին օգնելու համար հասարակական կազմակերպութիւնների սկսած գործունէութեան մասին։

«День» Լրագրի խմբագիր Իլինը № 244-ում տպված «Замѣтки» յօդուածը զինուորական ցենզուրային չը ներկայացնելուն համար զօրահրամանատարի կարգադրութեամբ ենթարկվեց 10,000 ռ. տուգանքի։

ԲՕՐԴՕ.—«Temps»-ի խմբագրութիւնը վերադառնում է Պարիզ։

ԿՈՊԵՆՀԱԳԷՆ.—Լոյս տեսաւ գանիական թարգմանութեամբ ռուսական «Նարնջագոյն գիրքը», որ ուղարկվեց գիւանագիտական մարմնին, Դանիայի և Նորվէգիայի պատգամաւորներին, մայրաքաղաքի և գաւառական լրագիրներին, առևտրական ու այլ կազմակերպութիւնների։

Բիացաու գործակալութեանը տեղեկացնում են Նիւ-Յորկից, որ նախագահ Վիլսոնը Միացեալ Պետութիւնների ազգաբնակութեանը ուղղած գրութեան մէջ առաջարկում է սեպտ. 21-ին ամերիկեան բոլոր եկեղեցիներում առանձին մաղթանքներ կատարել պատերազմի վախճանի համար։

Վիէննայից հեռագրում են. «Պոլ. Կօր.»-ին հաղորդում են Սօլունից, որ սերբ կառավարութիւնը թոյլատրեց հիմնել Մօնաստիրում բուլգարական հիւպատոսարան»։

Տեղիս երկու սոցիալիստ պարագլուխ մեկնեցին Բերլին՝ քննելու համար գերման սոցիալիստների հետ պատերազմի կացութիւնը։

Բերլինից եկողները պատմում են, որ այնտեղ ամեն օր տների պատերին կպցնում են մակագրութիւններ «Կորչեն Հոհէնցօլլէրնները», «Կորչի պատերազմը»։ Ոստիկանութիւնը փութանակի պոկոտում է մակագրութիւնները։

ԼՕՆԴՕՆ.— Կառավարութիւնը արգելեց Անգլիա ներմուծել Հոլլանդիայից գերմանական ծագում ունեցող շաքարը։

ԿԻԷՎ.—Կիէվի բերդի շտաբը բերին պահելու համար աւստրիական 50-րդ հետեոտն գնդի և Տիրօլեան 3-րդ գնդի դրօշակները։

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.—Կարմիր Խաչը յայտարարեց անհրաժեշտ գումարներ Կարմիր Խաչի տեղական կոմիտէների և ընկերութիւնների տրամադրութեան տակ՝ Նիժնի Նովգորոդում, Վլադիվոստոկում, Եկատերինբուրգում, Վոլչանսկում, Կազլովում, Ենիսէյսկում և Վիշնի-Վոլոչկում գթութեան քոյրերի դասընթացքներ բանալու համար։

Նոցին Կայսերական Մեծութիւնները Օդեսատփառ Դուստրների հետ միասին այցելեցին վիրաւոր զինուորներին Նիկոլայեվի հիւանդանոցում, ուր մնացին մօտ 2 ժամ, անցնելով հիւանդների մօտով և արժանացնելով նրանց ողորմած հարցերի։

Պետրոգրադի հիւսիս-ամերիկեան հաւատարմատարը յայտնեց Կարմիր Խաչին, որ ամերիկեան Կարմիր Խաչի կողմից ուղարկվող սանիտարական խմբի մի մասը գալիս է Ռուսաստան։

Սինօդը որոշեց յանձնարարել թեմական առաջնորդներին ամեն միջոց ձեռք առնել՝ շարունակելու ուսումնական զբաղմունքները հոգևոր կրթական հաստատութիւններում, որոնց շէնքերը զինված են վիրաւորների համար։

Ճան. հաղորդակց. մինիստրին իրաւունք է տրված ներկայացնել այն ծառայողների ցուցակը, որոնք զգալի կերպով նպաստեցին զօրահաւաքի գործին։

Սինօդը յանձնարարեց թեմական առաջնորդներին՝ առաջարկել վանականներին մասնակցել իբրև գթութեան եղբայրներ վիրաւորներին օգնելու գործում։

ՀՌՕՄ.—Լրագիրների տեղեկութիւնների համաձայն, Վիէննայի քաղաքային խորհուրդը մի միլիոն կրոն է յատկացրել վարակիչ հիւանդների համար բարակներ կառուցանելու։

Վիէննայի ազգաբնակութիւնը ճնշված տրամադրութեան մէջ է աւստրօ-ունգար զօրքի վիճակի մասին ստացած տեղեկութիւններից։

Գեղարուեստական, գիտական, քաղաքական և կուլտուրական մթութիւնները, ակադեմիաներ, ազգային և միջազգային խնամիութիւնները, հասարակութիւնը և մամուլը մեծ զայրոյթ են յայտնում Բէյմսի տաճարը բարբարոսաբար քանդելու առիթով։

ԿԻԷՎ.—Եկաւ սանիտարական մասի պետ պրինց Օլդենբուրգսկին։ Վաղ առաւօտից Նորին Բարձրութիւնը զիտեց զինուորական հիւանդանոցը, քաղ. ինքնավարութեան և մասնաւոր կազմակերպութիւնների հիւանդանոցները և երեկոյեան մեկնեց Կիէվից։

ՍՕՖԻԱ.—Բուլգարական սինօդը ուսաց դեսպանին յանձնեց 15,000 ֆրանկ վիրաւոր ռուսներին օգնելու և տեղեկացրեց, որ ջերմ աղօթքներ է վերառաքում Ամենաբարձրեալին ռուս զէնքի յաղթութեան համար։

ԲՕՐԴՕ.—Լրագիրները գնահատում էին պատերազմական դրութիւնը ինչպէս չափազանց նպաստաւոր Ֆրանսիայի համար։

«Դէմօնը» և «Էխօ-դէ-Պարին» գրում են, որ գերմանացիների արշաւանքը անաջողութիւն կրեց ամբողջ ռազմագծում, ֆրանսիացիք ամենուրեք խափանեցին այդ արշաւանքը։ Մինչդեռ Ֆրանսիական արշաւանքը գերմանացիների աջ զօրաթևի դէմ կատարվեց աջողութեամբ։ Այդ սկիզբն է երկանց։ Միւս կողմից, ռուսները զարմանալի կերպով իրագործեցին իրանց գործողութիւնները. մի քանի շաբաթվայ ընթացքում նրանք ոչնչացրին աւստրիական զօրքը։ «Ֆիգարօն» հաւատում է, թէ էն գետի վրա Ֆրանսիացիք կը տանեն վերջնական յաղթութիւն։ Այն փաստը, որ գերմանացիք ամրանում են Բէլգիայում, ապացուցանում է՝ թէ թշնամին լրջօրէն երկիւղ է կրում իր վիճակից։

ՀՌՕՄ.—«Ջիօրնալէ-դ-Իտալիայի» թղթակցի հետ խօսելիս Զէրչիլը յայտնել է, թէ Իտալիան առիթ չունի երկիւղ կրելու Ֆրանս-անգլիական համաձայնութիւնից՝ վերաբերեալ Միջերկրական ծովի հարցին։ Այնուհետև մինիստրը գովասանքով խօսեց Ֆրանսիական զօրքի մասին, ակնարկեց թէ մօտիկ ապագայում Իտալիան կը տեսնէ նախկին սահմանները վերահաստատված, նաև ճշդեց, որ Անգլիան անպայման վերջ է դնելու պրուսական միլիտարիզմին։

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
10—11 սեպտեմբերի

ՍԱԼՕՆԻԿ.—Յոյները կողոպտվում և արտաքսվում են Մարմարեայ ծովափից։ Թօդոստօ են հասել 1500 փախստական։

ՈՒՐՄԻԱ.—Երկու հազար զինված թիւրքական քիւրդեր կենտրօնացել են սահմանների թիւրքական Շանդինանում և Կոտուրի մօտ՝ պարսկական Թերգէվէրի վրա յարձակում գործելու նպատակով։ Պարսկական բէկզադէ քիւրդերը պատրաստվում են դիմադրել։

Թիւրքիայից փախած Թամիր-Ջանգօն, ստանալով օգնութիւն թիւրքական քիւրդերից և զգեստները փոխած ասկերներից, յարձակվեց Սըմկօյի վրա։ Ներկայումս կռիւ է Տիրէնջիցի մօտ։

Ռուսների հետ ունեցած կռւում Կունի գիւղում Թամիր-Ջանգօյի աւազակախմբից սպանվել են 15 և վիրաւորվել են 30 հոգի։

ՊԷԿԻՆ.— Չինական կառավարութիւնը անգլիական «Սամուէլ» ֆիրմայից փոխառութիւն վերցրեց 10 միլիոն ֆունտ ստերլինգ՝ Խանկօուի բարեկարգութեան համար։ Ռէալիզացիան յետաձգված է մինչև պատերազմի վերջանալը։

ՀՌՕՄ.—«Ջիօրնալէ-դ-Իտալիա» լրագրին հաղորդում են Վիէննայից, որ պրինց Վիդը Նէյվիդ գալուն պէս վերջնականապէս հրաժարվելու է ալբանական գահից և նորից գրաւելու է իր պաշտօնը գերմանական զօրքում։

ՆՕՎԳՕՐՕԴ.—Առաւօտն այրվեց բանտային ծառայողների կացարանը. կրակին զոհ գնացին 4 երեխայ իրանց մօր հետ։

ՄՕՍԿՎԱ.—Դուման որոշեց սեպտ. 16-ին կատարել քաղաքագլխի ընտրութիւնը։

ՍԿԻՕ (Վիչենցա նահ.) Պատգամաւոր, նախկին մինիստր Գվիդօ Ֆուլչինատօն անձնասպան եղաւ։

ԿԵԱԽՏԱ.—Կայացաւ ռուս-չինական-մոնգոլական պայմանագիրը քննող կոնֆերէնցիայի չորրորդ նիստը։ Բանակցութիւնները ձգձգում են չին պատգամաւորները, պատճառաբանելով թէ ցուցումներ են սպասում Պէկինից։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՕՐԻՐԱԸ

✦ Թէ որ աստիճան ռուս կազակները սարսափ են ազդել գերմանացի զինուորների վրա, երևում է ի միջի այլոց հետևեալ ընտրող դէպքից, որի մասին հեռագրում է «Н. В.»-ի թղթակիցը դաշտող բանակից։ 12 գերմանացի ուլաններ ուղղվում էին

սայլերով լի խոտ։ Հեռուից տեսնելով կազակների խմբին, ուլանները թաղնվեցին խոտի մէջ։ Կազակները կանգնեցրին սայլերը, հանեցին այնտեղից գերմանացիներին և գերեցին։

✦ Թիւրքիայում ռազմի պատրաստութիւններն աւարտված են։ Դարդանէլի ափի յոյներին առաջարկվեց մի օրում հեռանալ գիւղերից, այլապէս նրանք պէտք է ոչնչացվեն։

✦ Բելգրադական լրագիրներում տպվում են ռուսատեաց յօդուածներ։

✦ Աթէնքից հեռագրում են, որ Թիւրքերը ականներ են դնում Եգէյեան ծովում։

✦ Լօնդից հեռագրում են. «Դէպի Կալիշ եկած գերմանական զօրքերը սկսեցին յարձման գործողութիւններ, դիմելով դէպի Լօձ։ Ռուսաց զօրքերը դիմադրում են»։

✦ Արքիդուքս Յովսէփը իր ոյժերը կենտրոնացնում է Պերէմիշլի դէմ։ Գերմանական զօրքերը կուռելու են այդտեղ զենքրալ Ռուզսկիի զօրքերի դէմ։

✦ Վիէննայում ներկայումս կան 100,000 վիրաւոր։

✦ Բէլգիացիք Լիէժի մօտերը ջարդում են գերմանացիներին։

✦ Գերմանական գլխաւոր բանակը փոխադրված է Ֆրանկֆուրտ Մ/վ։

✦ Սալօնիկից հեռագրում են, որ յունաց նաւատորմի և զօրքի զօրահաւաքը աւարտվեց։ Նաւատորմը հրամանի է սպասում։ Թիւրք-յունական պատերազմը օրվայ խնդիր է։

✦ Նանսիի մօտերը գերմանացիք կորցրին 20,000 մարդ, Լիւնէվիլի մօտ՝ 11,000 մարդ։

✦ Եգիպտական խեդիվը, որ այժմ կ. Պոլսումն է, բողոքից Անգլիայի առաջ գերմանական և աւստրիական դիւանագիտական ներկայացուցիչներին արտաքսելու դէմ, որպիսի գործողութիւնը հակառակ է Եգիպտոսի յայտարարած չէզոքութեան։

✦ Աւստրիան խնդրեց Իտալիային իր պաշտպանութեան տակ առնել եգիպտացիներին։

✦ Ռումինիայում բռնվել են 4 վագոն գնդակաձիրով։ Վագոնների վրա գրված էր «Երաժշտական պլաստինկաներ»։

✦ Յայտնի Շէրիֆ-փաշան երիտասարդ-թիւրքերից դատապարտվել է մահվան պատժի։

✦ Նախագծվում է հարկ նշանակել էլեքտրականութեան, նաւթային և գազային լուսաւորութեան և վառելանիւթի վրա։

✦ Պարզվել է, որ ռուս յայտնի օդաչուներ Վասիլէվը գերվել է աւստրիացիներից։

✦ Ռուս զօրքերը աւստրիական հողի վրա գրաւել են 50,000 քառակուսի վերստ։

✦ Բավա Ռուսկայայի մօտ տեղի ունեցած կռւում սպանվել է աւստրիական գներալ-շտաբի պետ Գէցէնդորֆի որդին։

✦ Պետրոգրադ է վերադարձել Գերմանիայից Շալեապինը։

✦ Ժող. լուս. մինիստր Կասսօն թոյլ չը տուեց ընդունել կանանց բարձր դասընթացքներում այն 77 հրէուհիներին, որոնք զրկվեցին արտասահմանում ուսում ստանալու հնարաւորութիւնից պատերազմի պատճառով։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԺԱՀՐՈՏ ՈՒՌԵՑՔ

Երբ ամբոխը խորտակում էր գետում գերմանական դեսպանատան արծիւը, ես հեռուից դիտում էի այդ փրփրադէզ զայրոյթը և յիշողութեանս առաջ հետզհետէ պատկերանում էին զանազան վայրկեաններ իմ ճանապարհորդութիւնից Եւրոպայով մի քանի տարի առաջ։

Հաստատ չեմ յիշում՝ Բերլինի որ հրապարակում, կարծեմ արքունիքի առաջ, կայ մի հսկայ արձան, որ գերմանական յաղթութեան յիշատակ է։ այդտեղ զօրավարի ոտքի տակ, այլ յաղթանակների թեւում, փռված է որպէս անարգված թագուհի՝ Նապոլէօնի դրօշակը այն վեհագոյն բառերով, որոնց գեղեցկութիւնը միմիայն ազնիւ Ֆրանսիայի սիրտը կարողացաւ զգալ և ապա շնորհել մարդկութեանը որպէս պատգամ։

Եթէ արձանին բոլորած երկաթէ ցանկապատը չը լինէր, թերևս ես համբուրէի այդ դրօշակը, որ ճակատագրի քմահաճոյքով զոհվել էր բարբարոս կայսրին։

Նայում էի. և որքան սաստկանում էր իմ բնական ատելութիւնը դէպի Գերմանիան, նոյնքան կրկնապատկվում էր կարեկցութիւնս ու համակրանքս Ֆրանսիային. ժամեր էի համրում, երբ Լուվրում կը տեսնեմ Նապոլէօնի թագը։

Ֆրանսիան միշտ հարազատ է եղել իմ հոգուն. նրա հրավառական անցեալը, կենցաղի ուրոյն փայլը, նրա գեղեցկագոյն մայրաքաղաքը, որտեղ իւրաքանչիւր հրապարակ շնչում է ձեր ականջին մի օրէնք խորհրդաւոր պատմական անցք. Ֆրանսիան, Լավուազիէի ու Ռօբեսպիէրի, Լուդովիկոսների ու Բոնապարտի, Ժորժ Զանդի ու տ. Ռոլանի այդ չքնաղ հայրենիքը, միշտ իմ պատանեկան երևակայութեանը պատկերացել է որպէս մի շլացուցիչ բեմ, որտեղ վարագույրը երբէք չէ իջել, և տեսարաններ մինը միւսից սրտաշարժ ու գրաւիչ, իրարու յաջորդելով, լցված հետաքրքրութեան ու տրտփունի մէջ են պահել հանդիսականների այն հսկայական դահլիճը, որ կոչվում է «աշխարհ»։

Աւելի հասուն օրերում իմ դէպի Ֆրանսիան ունեցած համակրանքը միմիայն զօրեղացել է և աւելի խոր բացատրութիւն ստացել։

Եւ յանկարծ՝ Գերմանիայի կենտրոնում ես տեսնում եմ ծաղրի ցուցադրված այն սիրուն վարդը, որ երկաթէ թաթով յափշտակված էր Ֆրանսիայի կրծքից. դա ինձ համար սիրահարված սրտի հարուած էր համբեռ, և պատրաստ եմ երդվելու, որ երբ ես Անի քաղաքում իմ հայրենի աւերակների մօտ խեղդված արցունքով էի լսում Բագրատունեաց առիւծի հառաչը, այստեղ Նապոլէօնի դրօշակի առաջ ես անզօր էի զսպել հոգուս վրդովմունքը և իմ աչքերը ինձ չէին հնազանդվում։

Դառնութեամբ լցված իւրաքանչիւր սիրտ յուսոյ ճառագայթ է որոնում։

Ես երազում էի... Լուսեղէն անշօշափելի զգեստներում Ֆրանսիայի քնքշահիները գրված այդ դրօշակը, յաղթական քայլերգի ներդաշնակցութեամբ, անցնում են Էլզաս-Լոթարինգիայի մարդերով և կիսադարեան կարօտից յետոյ զգվում սիրելիներին։ Փոխանակ պողպատէ լայնաթիկունք վայրենիների անթարթ, խրոխտ, խստասիրտ աչքերին՝ ես տեսնում էի ամենուրեք թաւշեայ մեղմութեամբ լի, սիրահամբոյր դէմքեր, նուրբ կազմուածքներ՝ շնորհազարդ ու հաճելի ձևերով։ Փոխանակ գերմանական պատերազմական նուագների, որ կարելի է լսել նոյնիսկ հեծանիւների փողերից, իմ ականջին հասնում էին անհոգ երգեր, զուարթ քրքջանք, Ֆրանսիական լեզուի ախորժալուր երաժշտական արտասանութիւն։ Փոխանակ զինահանդէսների ու անպատիժ արշաւանքների լէյտենանտ Ֆօրստէրների ղեկավարութեամբ՝ ես տեսնում էի խելացոյս կարնաւալ, որտեղ ծաղիկները, ցնծութեան թմբուկները, ազատագրման դրօշակներն ընդհանուր ողջոյրութեան մէջ մի տեսակ ծիրանագոյն քաոս էին ստեղծել։

Սակայն, ա՛հ, գեղեցիկ պատրանք։ Դու, որպէս և ամենայն քաղցր զգայախաբութիւն, նրանով էիր գրաւիչ, որ ելքասի իրականութեան այլայլված դէմքը զրկելով մարմնից ու արիւնից՝ աքօղեցիր սիրային գրգիռ յուզող դիմակով և մօտեցրիր նրան, որպէս գայթակղիչ ուրուական, որը միմիայն նահատակել գիտէ և այդ նահատակման մէջ ստիպել՝ ներքին սիրել աւելի, քան արթնութիւնը, երազն աւելի, քան զգաստութիւնը, երևակայականն աւելի, քան իրականը։

Սթափվելով, ես չէի համարձակվում կարծել, որ երբևիցէ նախախնամութիւնը իր ժպիտը կը շնորհէ Ֆրանսիային և Պրուսիայի արծուից պոկելով այդ փեսուրը՝ կրկին կը զուարթացնէ նրա հոգին և ուղեղը ազգային հպարտութեան այդ հանգանակով։

Հաւատալով հանդերձ Ֆրանսիայի նիւթական հարստութեանը, ընդունելով նրա ժողովրդին յատուկ բացառիկ օգնութիւնն և վայրկեան անգամ չը մոռանալով նրա վիրաւոր սրտի մրմունջը, որ վաղ թէ ուշ պիտի պայթէր արիւնվէժ բողոքով, ես այնուամենայնիւ երկիւղով էի նայում Գերմանիայի հրամայողական քայլերին ամենուրեք, ուր այդ պողպատէ սլաքը նետում է իր շառաւիղը և հաստատվում՝ որպէս նուաճած երկրում։

Կարիք կա՞ր արդեօք, որ Վիլհելմը իր վերջին ճառերում խնկարկէր Աթիլային. կարիք կա՞ր արդեօք, որ հոների վայրագութիւնները պաշտօնական վաւերացում ստանային գերմանական քարոյագիտութեան նորագոյն օրէնսդրքում։

Այդ ամենը շարունակ բղխելիս է եղել իւրաքանչիւր գերմանացու քայլուածքից, տրամադրութիւնից, գործողութիւնից։

Որպիսի՞ թախիծով էի ես յիշում Կանտին, Գեօթէին և Շիլլերին, ընդհարվելով իւրաքանչիւր վայրկեան որևէ կոպտաբարոյ գերմանացու, որ զգում էր իրան զրահակիր ժանդարմ և այդ Բուրբոնի հպարտութեան մէջ ըթամտաբար գիտակցում իր իշխանութիւնը։

Ամենաչնչին ասպարէզում անգամ։

Բրիւսսէլի համաշխարհային ցուցահանդէսում (1910 թ.), որտեղ գերմանական պաւիլիոնը բաւական ազդեցիկ էր, ես հետաքրքրվեցի գրական բաժնով։ Այդտեղ իմ ուշադրութիւնը գրաւեց մի ուսումնասիրութիւն կովկասեան ժողովուրդների վերաբերեալ։ հեղինակի ազգը չեմ յիշում, կարծեմ դօկտ. Ցէյդլեր։ Բնականաբար՝ ես որոնեցի հայկական մասը և անմիջապէս հանդիպեցի հայուհու նկարագրութեան։ Հեղինակը, որ առհասարակ չափազանց քնքշութեամբ էր խօսում Կովկասի կանանց առաքինութիւնների ու արտաքին տպաւորութիւնների մասին, ի միջի այլոց այս էր գրում իմ հայրենակցուհու վերաբերեալ՝ «Schlanke, herrlich gebaute Frauen mit dunklen Feueraugens sahmich halb scheu, halb neugierig an...». «Ihre scharf geborgenen fleishigen Nasen geben ihnen ein stark Qepräge...».

Այս ամենը ինձ յայտնի էր։ Ես շարունակեցի թերթել։

«Die Armenien, die auf die Russen alle Hoffnungen gesetzt hatten werden...». Այսքանը միայն վերջին հատուածից կարողացայ գրել ծոցատետրումս, երբ մի ամուր «fleischige» թաթ իջաւ թիկունքիս. մինչև գլուխս բարձրացնելը, այլանդակ գոռոցը խլացրեց ինձ. «Sie können das kaufen, wenn sie wollen. Es ist streng...» և այլն։ Այդքան գոռոզ շեշտ և այդչափ կատաղած կիրք կեանքումս չէի տեսել և երևակայել անգամ չէի կարող։ Ի՞նչ էր իմ կատարած յանցանքը։

Սակայն որքան շնորհակալ էի ես այդ վայրկեանին իմ դատաւորին, որ մի հասարակ պահապան էր գերմանական մատենադարանում զեներալ նահանգապետի լիազորութեամբ, ոչ թէ նրա համար, որ ինձ պարտական եմ հին Գերմանիայի մտածողներին, և անգամ այժմ ես յիշում եմ մեր Գեօթէի (նա պատկանում է ողջ մարդկութեան) մտքերն ու խօսքերը, որոնցով նա միշտ ժխտում է ազգերի անջատումը և կանչում է դէպի բարձրերը, «օր ուրիշ ժողովուրդների բաղդաւորութիւնը կամ դժբաղդութիւնը զգացվում է որպէս սեփական բաղդ և վիշտ»։

«Ես ամբողջ կեանքովս աշխատել եմ մեր երկու ժողովուրդները իրար միացնելու նպատակով, և այս ամօթալի պատերազմի բոլոր սարսափները չեն ստիպի ինձ դաւաճանելու և արատաւորելու իմ գաղափարների մաքրութիւնը։

«Այդ պատճառով, որքան ես դատապարտում եմ ձեր Գերմանիայի յանցաւոր քաղաքականութիւնը և որքան էլ յուզվում եմ նրա կուելու միջոցներով, ես դրանում պատասխանատու չեմ համարում գերման ժողովրդին, որը կոյր գործիք է դարձած։

«Եւ այդ ոչ այն պատճառով, որ ես, ձեզ նման, պատերազմի վրա նայում եմ որպէս ճակատագրի վրա։ Ոչ, Ֆրանսիացին չի հաւատում ճակատագրին։ Ճակատագիրը անկամ և թոյլ հոգիների ներողութիւնն է։ Պատերազմը ժողովուրդների թուլութեան և տգիտութեան արգասիք է, և այդ ժողովուրդներին պէտք է խղճալ միայն, այլ ոչ թէ բարկանալ նրանց վրա։

«Ես ձեզ չեմ էլ նախատում այն բազմաթիւ սպանդեսանների համար, որ հագել են մեր կանայք. և ձեր կանանց մէջ էլ քիչ սև հագնողներ չը կան։ Եւ եթէ Ֆրանսիան աւերված է, նոյնն է և Գերմանիան։ Ես լռեցի անգամ այն ժամանակ, երբ ձեր բանակը խախտեց Բելգիայի չէզոքութիւնը, որովհետև այդ անպատիւ արարքը միանգամայն համապատասխանում էր պրուսական թագաւորների աւանդութիւններին։

«Բայց այն զայրոյթը, որը դուք թափեցիք բելգիական հերոսական ազգի գլխին, որի յանցանքը այն էր, որ պաշտպանում էր իր անկախութիւնը, որպիսի բան պատահեց և ձեզ հետ 1813 թ-ին..., այդ արդէն չափազանց է։

«Ողջ աշխարհը զայրացած է ձեր դէմ։ Ձեր զայրոյթն ու ատելութիւնը ուղղեցէք մեզ, Ֆրանսիացիներիս, բայց թողէք բելգիացիներին հանգիստ։ Դա ամօթ է։

«Զը բաւականանալով բելգիացիներով, դուք պատերազմ յայտարարեցիք մեռելներին, երկրի յուշարձաններին։ Դուք այրում էք Ռուբէնսներին, դուք աւերում էք Լուվէնը՝ նրա գեղարուեստի և գիտութեան գանձերի հետ միասին։

«Ո՞վ էք դուք։ Ի՞նչպէս անուանել ձեզ, եթէ դուք նեղանում էք «բարբարոս» կոչումից։ Ո՞ւմ ժառանգներն էք դուք. Գեօթէի՞ թէ Ատտիլայի։ Ո՞ւմ դէմ էք կռւում դուք. մարդկա՞նց թէ մարդկութեան հոգու։ Սպանեցէք մարդկանց, բայց յարգեցէք ստեղծագործութիւնները, որովհետև դրա մէջ է մարդկութեան պատրիոտիզմը։

«Եւ, ոչնչացնելով դարերի այդ ժառանգութիւնը, դուք ապացուցում էք, որ արժանի չէք այդ մեծ ժառանգութեան, արժանի չէք տեղ բռնել եւրոպական այն փոքրիկ բանակի մէջ, որը կոչվում է քաղաքակրթութեան պատուաւոր գվարդիա։

«Ես անձամբ դիմում եմ ձեզ, Գերհարդ Հաուպտման։ Ցանուն Եւրոպայի, որի փայլուն լուսատուներից մէկն էիք մինչև հիմա. յանուն այն քաղաքակրթութեան, որի համար դարերի ընթացքում մարտնչել են մեծ մարդիկ. յանուն գերմանական ցեղի պատուի ես աղերսում եմ ձեզ, Գերհարդ Հաուպտման, ձեզ և Գերմանիայի լաւագոյն մարդկանց, որոնց մէջ ես այնքան բարեկամներ ունեմ,—բողոքեցէք ամբողջ եռանդով (որին դուք ընդունակ էք) այդ յանցագործութեան դէմ, որ ծանրացել է և ձեզ վրա։

«Եւ եթէ դուք չունէք այդ, դրանով ցոյց կը տաք, որ դուք կամ հաւանում էք այդ յանցանքը կամ ընդունակ չէք ձայն բարձրացնելու ձեզ վրա եկող հոների դէմ։

«Եւ այն ժամանակ դուք ինչ իրաւունքով կարող էք պնդել, ինչպէս դուք գրել էք, թէ դուք կռւում էք մարդկութեան ազատութեան և առաջադիմութեան համար։ Զը որ դուք ողջ աշխարհին ցոյց էք տալիս, որ ընդունակ չէք ձեր անձնական ազատութիւնը պաշտպանել և որ ձեր լաւագոյն մարդիկ սարուկ են վատ տեսակի դեսպոտիզմի, որը ոչնչացնում է գեղարուեստի կոթողները և արգելում է մարդկային մտքի ստեղծագործութիւնները։

«Ես պատասում եմ ձեր պատասխանին։ Ինձ հետ սպասում է և ողջ Եւրոպան։

«Եւ ի նկատի ունեցէք, որ լռութիւնը այսպիսի բռնէին իւրատեսակ յանցանք էր։

ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐԻ ՊԱՏՄԱԾՆԵՐԻՑ

Մօսկվա բերված վիրաւորները պատմում են աւստրիացիների մի խոշոր սխալի մասին, որ աւստրիական հեծելազօրքը սխալմամբ կրակել է և դրեթէ ոչնչացրել իրանց հետևակ գունդը։

Աւստրիական հրամանատարները կարգադրել են ռուսների դէմ ուղարկել իրանց հետևակ գունդը, իսկ բլուրների վրա տեղաւորել են իրանց հեծելազօրքը և կրակ են բացել թնդանօթներից։

Աւստրիացիները ենթադրում էին, որ ռումբերը կը հասնեն ռուսաց դիրքերին, բայց սխալվել էին տարածութեան հաշուում, և աւստրիական ռումբերը գրեթէ չարդել են ամբողջ հետևակ գունդը։

Երբ սխալը իմացվեց, արդէն ուշ էր։ Ամբողջ դաշտը լի էր դիակներով ու վիրաւորներով։

*

Վիրաւոր կազակներից մէկը պատմում է, թէ ինչպիսի հանգամանքներում ինքը տանջվել է պատերազմի դաշտում։ Բանը տեղի է ունեցել աւստրիական սահմանում։

Օգոստոսի 29-ին 100 կազակ անցնում են ձորը և կամենում են առաջ շարժվել աւստրիական դիրքերի վրա։

Այդ ժամանակ հարիւրապետը նկատում է, որ ձորի միւս կողմը, անտառակում, աւստրիական մի ամբողջ էսկադրոն է թաքնված։

Զը կամենալով ի զուր ջարդել տալ կազակներին, հարիւրապետը հրամայում է նահանջել։

Կազակների մի խումբ, 8 հոգուց բաղկացած, չը լսելով հարիւրապետի հրամանը, առաջ են անցնում։

Թշնամին, նկատելով կազակներին, անտառից դուրս է գալիս և յարձակվում նրանց վրա։

Կազակները գործ են դնում իրանց ողջ ճարպիկութիւնը։

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ
ԵՐԵՎԱՆ, ԱԼԱՎԵՐԴԻ ՓՈՂՈՑ № 3
Ստանում է բոլոր տեսակի գրքեր, գրենական պարագաներ, նոտաներ, գրամեքենաներ, գրամատներ, գրասեղաններ, գրասենեակի կահեր, գրատախտակներ, գրասենեակի ամենայն պարագաներ։
Գրասենեակի ամենայն պարագաներ ստանում է նաև Գ. Ալեքսանդրապոլ, Գ. Ղարսի փողոց։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԹՈՒՈՒՑԻԿԸ ՌՈՒՍ ԶԻՆՈՐՆԵՐԻՆ

Սահմանամերձ տեղերի ռուս զօրքերի մէջ զանազան միջոցներով, գլխաւորապէս աերօպլաններից, տարածվում էր հետևեալ թռուցիկը.

«Զինուորներ! աւստրիական սահմանին մօտ ռուս զօրքը ջարդվել է և նահանջում է. շատ ռուս զինուորներ մնացել են կռւի դաշտում։

«Լեհաստանում ապստամբութիւն է. Մօսկվայում և Օդեսսայում յեղափոխութիւն է և շուտով կը տարածվի ամբողջ Ռուսաստանի վրա։ Ողջէս զի դուք գերի չնկնէք, ձեզ իշխանութիւնը ասում է, թէ մենք տանջում ենք ռուս գերիներին։ Մի հաւատաք այդ զրպարտութեան, որտեղ գտնվեցին այնքան դահիճներ, որ սպանեն 100,000 գերիներին։ Ձեր գերիներն այժմ հանգիստ ապրում են մեր երկրի ներսում ֆրանսիացիների, բելգիացիների և անգլիացիների հետ միասին, նրանք շատ, շատ գոհ են։

«Զարժէ մեռնել կորցրած գործի համար, ապրեցէք ձեր կանանց և ձեր երեխաների համար, ձեր մայրենի երկրի համար, նոր և բախտաւոր Ռուսաստանի համար»։ («Н. В.»)

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՆՈՐ ԱՋԳԱՑԻՆ ԴՐՕՇԱԿ

Կայսերական պալատի մինիստրը յայտնել է ներքին գործերի մինիստրին, որ թագաւոր կայսրը ամենաողորմածօրէն թոյլատրել է ազգային նոր դրօշակի գործածութիւնը։ Դրօշակը իրանից ներկայացնելու է սիմվոլիկ մի պատկեր.—թագաւորի միութիւնը ժողովրդի հետ։

Ինչպէս և նախկին ազգային դրօշակը, սա էլ ունի երեք շերտ. սպիտակ—վերևից, կապոյտ—մէջտեղը և կարմիր—ներքև։ Անկիւնում, սպիտակ շերտի վրա, դեղին ֆօնի վրա գծագրած է լինելու պետական զինանշանը—երկգլխանի արծիւը։

Դեղին ֆօնը ծածկելու է կապոյտ և սպիտակ շերտերի մօտաւորապէս մի քառորդ մասը։ Կարմիրը բոլորովին բաց է լինելու։

ՊԻՇՈՆԻ ԿՈՉԸ

Ֆրանսիական նախկին մինիստր Պիշոնը, որ հիմա իրան նուիրել է լրագրական գործին, այս օրերս մի կոչ է տպել՝ ուղղված ֆրանսիական զինուորներին։

«Եւրոպայի զինուորներ!

«Ես ցանկանում եմ բացատրել ձեզ, թէ ինչու ամէնքը այժմ ձեզ այդ բարձր անունով են կոչում։

«Այդ ոչ թէ մի դարձուածք է, այլ դա անուն է, որ միանգամայն համապատասխանում է ճշմարտութեան։ Գերմանիան և Աւստրիան պրովոկացիա արին Եւրոպային, կուլտուրական Եւրոպային, որ յարգում է ժողովուրդների իրաւունքը, սէրը դէպի հայրենիքը և ճշմարտութեան ու մարդկութեան գաղափարները։ Եւ ահա այդ Եւրոպան պէտք է կործանվէր, եթէ Տէրը որոշէր, որպէսզի գերմանական պետութիւնները յաղթող հանդիսանային։

«Ուշադրութիւն դարձրէք, թէ որպիսի շրջան է պատել պրովոկատոր պետութիւններին։ Նրանք կանգնած են եօթը պետութեան առջև՝ Ֆրանսիայի, Ռուսաստանի, Անգլիայի, Բելգիայի, Սերբիայի, Զերնոգորիայի և Եապոնիայի։ վերջինս Հեռաւոր Արևելքի խորքերից վեր է կացել նոյնպէս պաշտպանելու արևմտեան կուլտուրան։

«Նրանք չը կարողացան իրանց մտածած սպանդանոցի մէջ քաշել ոչ իրանց դաշնակից Իտալիային, ոչ այն երկիրներից որևէ մէկին, որոնց վրա հէնց երէկ այնքան ուժեղ ազդեցութիւն ունէին։

«Սպանիա, Հոլանդիա, Շվէյցարիա, Դանիա, Շվէդիա, Նորվէգիա, Յունաստան, Բուլգարիա, Ռումինիա, անգամ Թիւրքիա, որի զինուորական կրթութեամբ զբաղվում էր Գերմանիան, յայտարարեցին իրանց չէզոքութիւնը։ Պորտուգալիան պատրաստ է միանալ եօթը պետութիւններին, որոնք դէմ են կանգնած բարբարոսների արշաւանքներին։

«Ահա թւերի լեզուն։ Անցնենք նրանց մտադրութիւններին։ Ի՞նչ են կամենում Գերմանիան և Աւստրօ-Ունգարիան։ Նրանք կամենում են պահպանել և ուժեղացնել գերմանական իշխանութիւնը, խստացնել իրանց ենթակայ ժողովուրդների ճնշումը, իրանց լծի տակ պահել Լեհաստանը և Էլզաս-Լոթարինգիան, սրի իշխանութիւնը տարածել դեռ ևս ազատ սլաւոնների վրա, կանգնեցնել նոր գաղափարների զարգացումը, ոչնչացնել այն ամենը, ինչ-որ ստեղծում է միտքը և առանձին մարդկանց ու ընկերութիւնների կեանքի գեղեցկութիւնը։

«Դրա համար նրանք ինչ միջոցներով են օգտվում։ Սկզբում յարձակում են գործում, արիւնարբու գազանների վայրի յարձակում, յետոյ իրաւունքի հիմքերն են խախտում, խուժվում են չէզոք երկիրները, մահացնում են գերիներին, կանանց, ծերերին և երեխաներին. ոմբակոծում հիւանդանոցները, բժշկական կէտերը, այրում և աւերում ամեն ինչ։

«Եւ ահա, կապը կտրած այս վայրենի գազանի սանձարձակութեան դէմ, բարբարոսների այս արշաւանքների դէմ կուեցէք դուք, Եւրոպայի զինուորներ։ Եւ դուք պէտք է յաղթէք, յենված բարոյական և նիւթական ոյժի վրա, ձեր ռազմական քաջութեան և ձեզ ղեկավարող գաղափարների վրա։ Եւ Ֆրանսիայի հետ միասին դուք կը փրկէք ողջ քաղաքակիրթ աշխարհը։»

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՀԱՈՒՊՏՄԱՆԻՆ

Ինչպէս յայտնի է արդէն մեր ընթերցողներին, գերմանացի նշանաւոր դրամատուրգ, «Զուլիկներ» և «Մենակ մարդիկ» պիէսների «դեմօկրատ» հեղինակ Գերհարդ Հաուպտմանը իր կողմից մի գրութիւն էր հրատարակել պատերազմի վերաբերեալ, որի մէջ գովաբանում է գերմանացի զինուորի կօշկի կռունկը, Կրուպի գործարանը և պարաւում Անգլիային, Ֆրանսիային և Ռուսաստանին, որպէս անկիրթների և բարբարոսների։

Այժմ Ֆրանսիացի յայտնի գրող և քննադատ Ռոմէն Ռոլլանը մի նշանաւոր նամակով պատասխանում է Գերհարդ Հաուպտմանի յայտնի գրութեանն։

Այդ նամակը ամբողջովին մէջ ենք բերում։

«Ես այն Ֆրանսիացիներից չեմ, որոնք Գերմանիան համարում են բարբարոս երկիր։ Ես ճանաչում եմ գերմանական ցեղի մտաւոր և բարոյական կարողութիւնը, ես պարտական եմ հին Գերմանիայի մտածողներին, և անգամ այժմ ես յիշում եմ մեր Գեօթէի (նա պատկանում է ողջ մարդկութեան) մտքերն ու խօսքերը, որոնցով նա միշտ ժխտում է ազգերի անջատումը և կանչում է դէպի բարձրերը, «օր ուրիշ ժողովուրդների բաղդաւորութիւնը կամ դժբաղդութիւնը զգացվում է որպէս սեփական բաղդ և վիշտ»։

«Ես ամբողջ կեանքովս աշխատել եմ մեր երկու ժողովուրդները իրար միացնելու նպատակով, և այս ամօթալի պատերազմի բոլոր սարսափները չեն ստիպի ինձ դաւաճանելու և արատաւորելու իմ գաղափարների մաքրութիւնը։

«Այդ պատճառով, որքան ես դատապարտում եմ ձեր Գերմանիայի յանցաւոր քաղաքականութիւնը և որքան էլ յուզվում եմ նրա կուելու միջոցներով, ես դրանում պատասխանատու չեմ համարում գերման ժողովրդին, որը կոյր գործիք է դարձած։

«Եւ այդ ոչ այն պատճառով, որ ես, ձեզ նման, պատերազմի վրա նայում եմ որպէս ճակատագրի վրա։ Ոչ, Ֆրանսիացին չի հաւատում ճակատագրին։ Ճակատագիրը անկամ և թոյլ հոգիների ներողութիւնն է։ Պատերազմը ժողովուրդների թուլութեան և տգիտութեան արգասիք է, և այդ ժողովուրդներին պէտք է խղճալ միայն, այլ ոչ թէ բարկանալ նրանց վրա։

«Ես ձեզ չեմ էլ նախատում այն բազմաթիւ սպանդեսանների համար, որ հագել են մեր կանայք. և ձեր կանանց մէջ էլ քիչ սև հագնողներ չը կան։ Եւ եթէ Ֆրանսիան աւերված է, նոյնն է և Գերմանիան։ Ես լռեցի անգամ այն ժամանակ, երբ ձեր բանակը խախտեց Բելգիայի չէզոքութիւնը, որովհետև այդ անպատիւ արարքը միանգամայն համապատասխանում էր պրուսական թագաւորների աւանդութիւններին։

«Բայց այն զայրոյթը, որը դուք թափեցիք բելգիական հերոսական ազգի գլխին, որի յանցանքը այն էր, որ պաշտպանում էր իր անկախութիւնը, որպիսի բան պատահեց և ձեզ հետ 1813 թ-ին..., այդ արդէն չափազանց է։

«Ողջ աշխարհը զայրացած է ձեր դէմ։ Ձեր զայրոյթն ու ատելութիւնը ուղղեցէք մեզ, Ֆրանսիացիներիս, բայց թողէք բելգիացիներին հանգիստ։ Դա ամօթ է։

«Զը բաւականանալով բելգիացիներով, դուք պատերազմ յայտարարեցիք մեռելներին, երկրի յուշարձաններին։ Դուք այրում էք Ռուբէնսներին, դուք աւերում էք Լուվէնը՝ նրա գեղարուեստի և գիտութեան գանձերի հետ միասին։

«Ո՞վ էք դուք։ Ի՞նչպէս անուանել ձեզ, եթէ դուք նեղանում էք «բարբարոս» կոչումից։ Ո՞ւմ ժառանգներն էք դուք. Գեօթէի՞ թէ Ատտիլայի։ Ո՞ւմ դէմ էք կռւում դուք. մարդկա՞նց թէ մարդկութեան հոգու։ Սպանեցէք մարդկանց, բայց յարգեցէք ստեղծագործութիւնները, որովհետև դրա մէջ է մարդկութեան պատրիոտիզմը։

«Եւ, ոչնչացնելով դարերի այդ ժառանգութիւնը, դուք ապացուցում էք, որ արժանի չէք այդ մեծ ժառանգութեան, արժանի չէք տեղ բռնել եւրոպական այն փոքրիկ բանակի մէջ, որը կոչվում է քաղաքակրթութեան պատուաւոր գվարդիա։

«Ես անձամբ դիմում եմ ձեզ, Գերհարդ Հաուպտման։ Ցանուն Եւրոպայի, որի փայլուն լուսատուներից մէկն էիք մինչև հիմա. յանուն այն քաղաքակրթութեան, որի համար դարերի ընթացքում մարտնչել են մեծ մարդիկ. յանուն գերմանական ցեղի պատուի ես աղերսում եմ ձեզ, Գերհարդ Հաուպտման, ձեզ և Գերմանիայի լաւագոյն մարդկանց, որոնց մէջ ես այնքան բարեկամներ ունեմ,—բողոքեցէք ամբողջ եռանդով (որին դուք ընդունակ էք) այդ յանցագործութեան դէմ, որ ծանրացել է և ձեզ վրա։

«Եւ եթէ դուք չունէք այդ, դրանով ցոյց կը տաք, որ դուք կամ հաւանում էք այդ յանցանքը կամ ընդունակ չէք ձայն բարձրացնելու ձեզ վրա եկող հոների դէմ։

«Եւ այն ժամանակ դուք ինչ իրաւունքով կարող էք պնդել, ինչպէս դուք գրել էք, թէ դուք կռւում էք մարդկութեան ազատութեան և առաջադիմութեան համար։ Զը որ դուք ողջ աշխարհին ցոյց էք տալիս, որ ընդունակ չէք ձեր անձնական ազատութիւնը պաշտպանել և որ ձեր լաւագոյն մարդիկ սարուկ են վատ տեսակի դեսպոտիզմի, որը ոչնչացնում է գեղարուեստի կոթողները և արգելում է մարդկային մտքի ստեղծագործութիւնները։

«Ես պատասում եմ ձեր պատասխանին։ Ինձ հետ սպասում է և ողջ Եւրոպան։

«Եւ ի նկատի ունեցէք, որ լռութիւնը այսպիսի բռնէին իւրատեսակ յանցանք էր։

ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐԻ ՊԱՏՄԱԾՆԵՐԻՑ

Մօսկվա բերված վիրաւորները պատմում են աւստրիացիների մի խոշոր սխալի մասին, որ աւստրիական հեծելազօրքը սխալմամբ կրակել է և դրեթէ ոչնչացրել իրանց հետևակ գունդը։

Աւստրիական հրամանատարները կարգադրել են ռուսների դէմ ուղարկել իրանց հետևակ գունդը, իսկ բլուրների վրա տեղաւորել են իրանց հեծելազօրքը և կրակ են բացել թնդանօթներից։

Աւստրիացիները ենթադրում էին, որ ռումբերը կը հասնեն ռուսաց դիրքերին, բայց սխալվել էին տարածութեան հաշուում, և աւստրիական ռումբերը գրեթէ չարդել են ամբողջ հետևակ գունդը։

Երբ սխալը իմացվեց, արդէն ուշ էր։ Ամբողջ դաշտը լի էր դիակներով ու վիրաւորներով։

*

Վիրաւոր կազակներից մէկը պատմում է, թէ ինչպիսի հանգամանքներում ինքը տանջվել է պատերազմի դաշտում։ Բանը տեղի է ունեցել աւստրիական սահմանում։

Օգոստոսի 29-ին 100 կազակ անցնում են ձորը և կամենում են առաջ շարժվել աւստրիական դիրքերի վրա։

Այդ ժամանակ հարիւրապետը նկատում է, որ ձորի միւս կողմը, անտառակում, աւստրիական մի ամբողջ էսկադրոն է թաքնված։

Զը կամենալով ի զուր ջարդել տալ կազակներին, հարիւրապետը հրամայում է նահանջել։

Կազակների մի խումբ, 8 հոգուց բաղկացած, չը լսելով հարիւրապետի հրամանը, առաջ են անցնում։

Թշնամին, նկատելով կազակներին, անտառից դուրս է գալիս և յարձակվում նրանց վրա։

Կազակները գործ են դնում իրանց ողջ ճարպիկութիւնը։

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ
ԵՐԵՎԱՆ, ԱԼԱՎԵՐԴԻ ՓՈՂՈՑ № 3
Ստանում է բոլոր տեսակի գրքեր, գրենական պարագաներ, նոտաներ, գրամեքենաներ, գրամատներ, գրասեղաններ, գրասենեակի կահեր, գրատախտակներ, գրասենեակի ամենայն պարագաներ։
Գրասենեակի ամենայն պարագաներ ստանում է նաև Գ. Ալեքսանդրապոլ, Գ. Ղարսի փողոց № 3։

վճռում են՝ ինչ էլ լինի գերի չընկնեք։

Պատմող կօզակը ասում է, որ նիզակով ինքը զօրծում էր հրաշալի, բայց երբ նիզակը բռնում է երկու աւստրիացու միասին, նա անկարող է լինում ծանրութիւնից պահել իրան և ձիուց ընկնում է գետնի՝ երեսն ի վայր։

Աւստրիացիները պառկած տեղը սկսում են խփել նրան։

— Բայց աւստրիացիները յիմարներ են,— ասում է կօզակը,—նրանք սկսեցին ամբողջ ոյժով խփել ինձ թրերով, բոլորովին չը նկատելով, որ բոլոր ժամանակ հրացանին են խփում և ծալած զինուորական վերարկուին։ Իսկ ես շատ քիչ վէրք ստացայ, և ինձ ձեացրի մեռած։ Աւստրիացիները ինձ թողին հանգիստ և յարձակվեցին միւսների վրա։ Մերոնցից մէկը իսկոյն սպանվեց. մեր տասնապետը, որ բոլոր ժամանակ նիզակով և թրով աշխատում էր, շատ վէրքեր ստացաւ կողքերից և ոտքերից, միւս ընկերները նոյնպէս ծանր վէրքեր ստացան.

Երբ էսկադրոնը հեռացել է, պատմող կօզակը նկատել է, որ անտառի մօտ սանձով թփին է փաթաթվել աւստրիական մի ձի։

Կօզակը զգուշութեամբ դուրս է սողում, որպէսզի ձին նստելով փախչի իւրայինների մօտ, այդ ժամանակ լսում է, որ մէկը իր անունն է տալիս։

Բանից պարզվում է, որ այդ ծանր վիրաւորված հարիւրապետն է լինում, որը խնդրում է նրան իրան էլ վերցնել։ Կօզակը վերադառնում է հարիւրապետի մօտ, քաշում է նրան անվտանգ մի տեղ, յետոյ նստելով աւստրիական ձին՝ ճանապարհվում է իրանց կօզակների մօտ։

ՄԱՄՈՒԼԻ ԿԱՐԾԻՔԸ

Քննելով պատերազմական գործողութիւնների ներկայ դրութիւնը, «Temps»-ն ասում է, որ չէ կարելի ասել, թէ դաշնակիցների վերջին յաղթութիւններով որոշվում է պատերազմի մօտակայ ելքը։ Գերմանիան պատերազմը շարունակելու է մինչև ոյժերի քայքայումը։ Եթէ ստիպվի դառնալ իր սահմաններին, այն դէպքում նա իր ետևը կունենայ թարմ ամրութիւնները, իսկ ֆրանսիացիները հետապնդելով նահանջող թշնամուն՝ պէտք է անցնեն այն տեղերով, որոնք աւերված են և իրանց ֆրանսիացիների ձեռքով յարձակվող թշնամու առաջ։ Այդ աւերումները արել են գերմանացիները, մասամբ քանդել են երկաթուղիները։ Մեր զօրքերը եղել են 20 օրվայ անընդհատ կռիւ և դժուարութիւնների մէջ։ Մարդկային եռանդը յամենայն դէպս իր սահմաններն ունի։ Այդ պատճառով, հաւատալով զէնքի յաղթութեան, չը պէտք է առանձին յոյսեր տածել և ցնորքներով տարվել։

*

«Reichspost»-ը այսպէս է խօսում ռուսական զօրքի մասին. «Ռուսական զօրքը կռւում է, պահպանելով բարոյական բոլոր կանոնները։ Ռուսական զօրքի քաջութիւնը յայտնի է ամենքին և հաստատված է պատմութեան կողմից։ Այն ապացուցութիւնը, որ նրանք ցոյց են տալիս ներկայ պատերազմում, յարգանք է ստեղծում դէպի նրանց, որպիսի յարգանք տածում են դէպի իրար իսկական զինուորական մարդիկ։ Հիւսիս արևելեան ռազմաբեմում թէ մենք և թէ մեր թշնամին կռւում ենք ժամանակակից աւուրների բոլոր կանոններով»։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ԹԻՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ԹԻՒՐՔԱՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՈՒ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՆԵՐԻ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Արևմտեան Եւրոպայի ազգերի ներկայ մեծ պատերազմը ոսպառնում է լայն ծաւալ ստանալ։ Ռազմի պատրաստութիւններ են տեսնվում փութկոտութեամբ և ահարկու խօսքեր հնչվում ամենուրեք։ Եւ, ինչպէս նկատել էինք անցեալ գրութեամբ, բարոյական և նիւթապէս սնանկացած Թիւրքական պետութիւնն ևս, թիկունք ունենալով տառնեան ուժեղ կազմակերպութիւնը, իր հերթին պատրաստվում է «վերածնվել արիւնոտ անցքերի մէջ...»։ Եթէ իրօք Թիւրքական անյաղ ու արիւնռուշտ ցանկութիւնները այս փոթորկոտ օրերին հոգի առնեն և սկսվի պատերազմը երբեակ համաձայնութեան հետ, ինչ վիճակ է սպասում մի ապաբաղդ ժողովրդի, որ դարեր շարունակ սուլթանիզմի ծանր, տարկական լուծն է տարել իր ուժապառ ուսերին, որ դարեր շարունակ հիւծվել, մաշվել ու լացել է անկարող և անպաշտպան։

Դեռ ահազանգի թոյլ հնչիւններն են միայն լսվում, և մենք շարունակ իրաւունք ենք լինում անարդարութիւնների, հրդեհումների ու սպառնալիքների։ Իսկ եթէ հրապարակ ելնեն կրօնական փոած ֆանատիկոսութեան հետ միասին սանձարձակ կրքերն ու հակումները, եթէ խլվեն կապերը և միայն զէնքերի շառաչ լսվի ամեն կողմ, ինչ է լինելու օրբացած ու մարդ

մէկն ու մէկը չէզոքութեան սահմաններում իր վրա կը վերցնի այդ դերը, պարտաւորութիւնը. սակայն խնդիրը դրանով չի վերջանում. հայ ժողովրդի հարցը մնում է առկախ, մի ժողովրդի հարց, որ երկար տարիներ ծեծվել է մայրաքաղաքների վեհաժողովներում։

Վերջին տարիներս Թիւրքահայ ժողովրդի դարաւոր դատը նորից յանձնվելով մեծ պետութիւններին՝ իրաւական լուծումն ստացաւ նրանով, որ նա ենթարկվեց եւրոպական վերահսկողութեան։ Բայց այդ վերահսկողութիւնը դեռ քաղաքական անցքերի պարզ ընթացքի մէջ ձևական բնոյթ ստացաւ ոճիրների հայրենիքում և ներկայումս էլ ենթարկվեց կատարեալ անջողութեան։ Խնդիրն այն է, որ հայկական հարցը իրապէս մտել է այն օրէնքների շղթայի մէջ, որ մատծել են առաջաւոր պետութիւնները վստահութիւնից զուրկ ու մնանկացած Թիւրքիայի համար։ Պատմական այս օրերին դարձեալ երբեակ համաձայնութիւնն է մնում այն միակ նեցուկը, որին կարող է ապաւինել հայութիւնը։

Միակ յուսալի և ուժեղ պետութիւնը, որ կարող է մարդասիրական գործ կատարել Թիւրքիայի վայրենիների աշխարհում, այդ ռուսական պետութիւնն է, որի հովանու տակ դահիճը կը քաշվի յանդգնօրէն եաթաղանի վրա դնել արիւնոտ ձեռքը՝ մորթոտելու մի տանջված ազգութեան հէգ զաւակներին և այլադաւան գեաւուրներին։

Կոմս

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Կեանքը Քուբայիսում

Քուբայիս, 7 սեպտ.

Տեղիս բոլոր պետական և մասնաւոր դպրոցներում ուսումը արդէն սկսվել է և շարունակվում է նորմալ կերպով։

Ապրանքատար գնացքների երթևեկութիւնը, որ խափանված էր 10 օրով, արդէն բացվել է։

Պատերազմի պատճառով՝ տեղիս վաճառականները ապրանքների գները միանգամից բարձրացրին առասպելական չափերի, բայց իշխանութեան ձեռք առած խիստ միջոցների շնորհիւ՝ կենսական անհրաժեշտ պիտոյքների գները իջան իրանց գրեթէ նախկին չափին։

Մի քանի զինավաճառները մեծ զրկանքների են ենթարկված զինու վաճառման արգելքի պատճառով։ Իսկ գինեգործութիւնը և խաղողաբուծութիւնը պարապող գիւղացիներին տնտեսական սոսկալի քայքայումն է սպասում։

Սիմֆերոպոլի հունձը դեռ չէ սկսված, և վերջին օրերիս տաք եղանակները սիմֆերոպոլ լաւ հունձի յոյս են տալիս։

Նորերս հեղեղը մեծ աւերմունքներ է գործել Քուբայիսից դէպի արևելք գտնվող լեռնային մի քանի գիւղերում։ Ջուրը քշել տարել է 6 կամուրջ, երեք ջրաղաց և մեծ ՀՆԱՍ է հասցրել թէ խաղողին և թէ հացաբոյսին։

Դէպի Գելաթի վանքը տանող գետակի վրա ձգված երկաթէ կամուրջը, որը շինված էր կայսր Ալէքսանդր III-ի նուէրով՝ նոյնպէս կործանվել է։ Ս. Նազարեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ

◆ Փոխարքայի ամուսին կոմսուհի Ե. Ա. Վորոնցով-Դաշկովան քաղաքագլխին հեռաւեալ նամակն է ուղարկել. «Ի նկատի ունենալով, որ վիրաւորներ են սպասվում Թիֆլիսում պատերազմի դաշտից, ես իմ աւտոմոբիլը նուիրում եմ Թիֆլիս քաղաքին՝ վիրաւորներ տեղափոխելու համար, նաև հիւանդանոցներ հիմնելու նախապատրաստական աշխատանքների համար։ Պատերազմը վերջանալուց յետոյ աւտոմոբիլը պէտք է գործադրել Թիֆլիսի բնակիչներին շուտափոյթ օգնութիւն ցոյց տալու համար»։

◆ Ամառային արձակուրդներից յետոյ, քաղաքային դումայի առաջին նիստը կը կայանայ սեպտ. 15-ին։ Նիստից առաջ դումայի դահլիճում հոգեհանդիստ կը կատարվի պատերազմում ընկած զօրականների համար։

◆ Կենտրոնական կոմիտէտը մի քանի յայտարարութիւնների հետ միասին, տներում վիրաւոր զօրականներ ընդունելու մասին, քաղ. դումայի երեւաւոր Ս. Մ. Նուռուփարեանից ստացել է մի յայտարարութիւն, որով վերջինս յայտնում է, որ իր տանը (Մելիքայելեան պրոսպ. № 81) կարող է ընդունել և պահել՝ ամեն ծախսերով՝ 5 վիրաւոր օֆիցէրի կամ 8 զինուորի։

◆ Վիրաւորներին կայարանից հիւանդանոցները տեղափոխելու համար, էլեկտրաքարշի վարչութիւնը յարմարեցնում է մատուցային 10 վագոններ։ Ամեն մի վագոնում կը դրվեն 16 պառկած վիրաւորներով։

◆ Քաղաքի դպրոցներից շատերում զբաղմունքները արդէն սկսվել են, մնացածներում էլ կը սկսվեն մինչև ամսիս 15—20-ը։

◆ Թիֆլիսում վերջին օրերը եղանակները բաւական տաքացել են։

◆ Թիֆլիսին սպառնում է փայտի սով։ Այժմ փայտի պահեստատեղիների տէրերը զգալի չափով բարձրացրել են փայտի գները, պատճառաբանելով որ փայտ չէ բերվում դրսից ներկայ խառն վիճակի պատճառով։ Ինչպէս մեզ տեղեկացնում են, շատ շատով երկաթուղային վարչութիւնը կարգադրելու է առաջին հերթին տալ վագոններ՝ փայտ և ալիւր տեղափոխելու Թիֆլիս։

◆ Ինչպէս լսվում է, մի խումբ հայ լրագրական երիտասարդ գործիչներ որոշել են մօտիկ ապագայում միացեալ ոյժերով հրատարակել Թիֆլիսում մի ամենօրեայ տեղեկատու թերթ փոքր ծաւալով։ Հրատարակութեան ծախքերը ծածկվելու են փայերի հիման վրա։

◆ Թիֆլիսում այս օրերս կազմվել է դերասանական ընկերակցութիւն, որի նպատակն է Բագուում և շրջակայ վայրերում ժողովրդական էժան գներով ներկայացումներ տալ։

◆ Գանգատներ են լսվում, որ այնպիսի բանուկ փողոցներ, ինչպէս են Զերքէզովսկայա, Նիկոլայեվսկայա, Ելիզավէտինսկայա և մօտակայ փողոցները, օրոնցով ամեն օր վաղ առաւօտից մինչև երեկոյ կատարվում է ամեն տեսակ սայլերի և կառքերի երթևեկութիւն, անուշադիր են թողնված քաղաքային վարչութեան կողմից ջրելու տեսակէտից։ Նաև Պէսկի կոչված և մանաւանդ Զերքեզովսկայա փողոցները (նախկին Աւճալակայա) կարիք ունեն օրական գոնէ 2 անգամ ջրվելու, որովհետև այդ փողոցներով է կատարվում ապրանքների տեղափոխութիւնը դէպի երկաթուղային կայարանը և այնտեղից դէպի քաղաք։ Մինչդեռ ներկայումս այդ փողոցները չեն ջրվում և այդ տեղերի բնակիչները դատապարտված են ամեն օր, քաղ. վարչութեան անփոյթ վերաբերմունքի պատճառով, թող կուլ տալ... Ինչպէս երևում է, քաղ. վարչութիւնը պատերազմի պատճառով մոռանում է իր անմիջական պարտականութիւնները։

◆ Կրացուցիչ գնացքներ (№№ 9 և 10) են սահմանված Թիֆլիսի և Բաթումի միջև։ № 9-ը գնացքը Թիֆլիսից մեկնում է երեկոյեան ժամը 9-ին։

◆ Նահանգապետը թոյլատրել է գաղնակահաը Ա. Կ. Բօրօվկիին սեպտ. 11-ին Արարատեան Ընկ. դահլիճում համերգ կազմել, որի եկամուտը յատկացվելու է Թիֆլիսի քաղ. կենտրօնական կոմիտէտին։

◆ Թիֆլիսում սեպտ. 9-ի գիշերը վախճանվեց պետական կալուածների դեպարտամենտի Անդրկովկասի վարչութեան պաշտօնեայ Իոսիֆ Լեոնտեվիչ Սեգալ։ Հանգուցեալը 63 տարեկան էր։ Երէկ տեղի ունեցաւ նրա թաղումը։

ԿՈՎԿԱՍ

◆ «Кастій» թերթի ասելով, այս օրերս Բագու են բերված գործող զօրաբանակից 4 օֆիցէր և մի քանի կամաւորներ, որոնք վիրաւորվել են Լիւբլինի նահանգում աւստրիացիների հետ ունեցած կռւի ժամանակ։ Դրանք բոլորն էլ բաքուցիներ են։ Նրանց վէրքերը մեծ մասամբ ոտքերի և ձեռների վրա է։ Նրանց պատմելով՝ ռուսական զինուորների արամադրութիւնը շատ բարձրացած է, և զօրքի մէջ առ հասարակ անօրինակ ոգի է տիրում։ Կռւի եռուն ժամանակ զինուորները միմեանց ոգևորում են։ Դրանց պատմելով, վիրաւորների տոկոսը, ռուսական զօրքի մէջ, աննշան է։

◆ Օգոստոսի 30-ի գիշերը Դուշեթի գաւառի Նոր-Խէվի և Վերին-Խէվի գիւղերում մինչև Գուդաուտա կայարանը ձիուն է եկել, որը տեղ-տեղ մի արշին բարձրութիւն ունէր։ Ձիւնի տակ էին մնացել ցորենի և միւս ցանքսերի բերքերը. այժմ ձիւնը հալվել է։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 21 օգոստոսի

Գանձակի ս. Յովհաննէս եկեղեցու դպրոցական շէնքի առիթով Ց. Խոջայեանցի՝ «Մշակի» № 157-ի մէջ արած առարկութիւններից մի քանիսին պատասխանում եմ։

Նա ասում է, թէ մինչև պահանջված առնուազն 30,000 ր. առձեռն չը լինի, չը պէտք է սկսել պահանջելով դպրոցը տասնեակի տարիներից յետոյ։ Ես թողնել մի քանի տարոյն վարձու շինութեան մէջ։ Իսկ ես ասում եմ—և այդ պիտի խոստովանի նաև Խոջայեանցը՝ մանաւանդ որպէս նախկին հոգաբարձու—որ եթէ եղած փողերով չը սկսվի դպրոցական շէնքը ու չը շարունակվի զուգընթացաբար նաև հանգանակութիւնը, 30 տարվայ մէջ 30,000 չի գումարվի և դպրոցն էլ չի շինվի, ուստի բողոքներն իրանք են ասում, որ պէտք է սկսել, իրանք կը-

գային բարոյագիտութեան ծաղրանքը։ Թիւրքացողը, օրն երբէք չէ խորշել արեան մէջ զովանալու հաճոյքից և օրն այնքան սրտաշարժ բարեհաճութիւն է վայելում խաչակիր Հոհենցօլլերնի սրտում, երբէք այնպիսի ցաւագար միջախաղեր չէ ցոյց տուել և ոչ մի պատերազմի ընթացքում, որոնք այսուհետև Վիլհելմ II-ի հնարագիտութիւնն ու մեծաշնորհն են կազմելու։

Կարիք կա՞յ արդեօք թւելու. և բաւ չէ՞ յիշել երեկվայ հեռագիրը՝ գնդակահարված գեներալների քայլերի մասին։

Ողորմածութեան ու վերջին սիրտանքի այդ ձիւնափայլ աղաւնիները, նահատակութեան կարմիր հանդանակը կրծքներին և անխտիր մարդասիրութեան երդումը սրբերում՝ կեանքի ամենայն քաղցրութիւն անարգելով դալիս են դաշտը կռւողին խրախուսելու, վիրաւորին խնամելու, մեռնողին վերջին գգուանքն ու հրաժեշտը տալու... և, յանկարծ, այդ սրբագործութեան վայրկեանին դիմաւալ են լինում քրիստոնեայ կայսրի գնդակներից։

Այդպիսի քաջութիւն աւազակային ամենադաժան երևակայութիւնն անգամ գերազանցել չէր կարող։ Մարդկային լեզուի մէջ չեն գտնվի այն բառերը, որոնք բնութագրեին այդպիսի սոսկալի թշնամութիւն, և պատժիչ օրէնքների մէջ այն հատուցումը, որ արժանի լինէր այդպիսի սոսկալի յանցանքին։

Հասկանալի է, թէ ինչու Անգլիայում «ջերմին» բառը այնքան վիրաւորական հնչիւն է։ Այսուհետև դա այն անկրկնելի վիրաւորանքը պիտի լինի համամարդկային լեզուի մէջ, որին արժանացողը ինքնասպանութեամբ միայն կարող է արդարանալ իր խղճի առաջ։

Աւստրո-գերմանական զաղանութիւնը գերթութեան քայլերի վերաբերեալ—դա վերջին ակկօրդն է այն հիմնական մեղադրանքի, որ ահա քանի տարի հնչում է կայզերի էքսպրոմտներում ամենայն տեղ, որտեղ օրեէ հնարաւորութիւն է հանդիսանում ճառելու

մտել է այն օրէնքների շղթայի մէջ, որ մատծել են առաջաւոր պետութիւնները վստահութիւնից զուրկ ու մնանկացած Թիւրքիայի համար։ Պատմական այս օրերին դարձեալ երբեակ համաձայնութիւնն է մնում այն միակ նեցուկը, որին կարող է ապաւինել հայութիւնը։

Միակ յուսալի և ուժեղ պետութիւնը, որ կարող է մարդասիրական գործ կատարել Թիւրքիայի վայրենիների աշխարհում, այդ ռուսական պետութիւնն է, որի հովանու տակ դահիճը կը քաշվի յանդգնօրէն եաթաղանի վրա դնել արիւնոտ ձեռքը՝ մորթոտելու մի տանջված ազգութեան հէգ զաւակներին և այլադաւան գեաւուրներին։

Կոմս

Հաւատարելով Բելգիայի ոյժերն ու ինքնասիրութիւնը անպաշտպան ճագարի օշնչութեան, կայզերը չէր ենթադրում, որ իր առաջին գերեզմանափորը հէնց այդտեղ է թաղված, քանի որ բելգիական զօրքերի կատաղի դիմադրութեան շնորհիւ՝ հնարաւորութիւն ստեղծվեց անգլո-ֆրանսիական բանակների համերաշխ գործողութեանց։

Այդ աննշան զինահանդէսում, որ դեռ պատերազմի նախերգանքն էր, գերմանական շտաբում հիւսված ցանցը քայքայվեց և հանդէս եկաւ ապիկարութիւնն ու կեղծիքը այն բժժանքի (թալիսման), որ Վիլհելմը կրում էր իր կրծքին և, աւաղ, հաւատում նրան։

Մթթէ բացատրութեան կարօտ է այն ճշմարտութիւնը, որ լուսաւոր ու քաղաքակիրթ Եւրոպան, որն այսօր շնորհիւ այդ խարդախած բժժանքի՝ արեան ովկեանուն է նետվել, չէ յայտարարելու զինադադար կամ հաշտութիւն, մինչև որ չաւերէ գերմանական վառօդի հիմնօսով ներշնչված օրէնքը, մինչև որ չը սթափեցնէ Վիլհելմին աշխարհակալական զառանցանքից ու չը չափաւորէ նրա այդ իւրատեսակ հեշտասիրութիւնը։

Վիլհելմի ստեղծած Գերմանիան մի ժահրոտ ուռեցք է Եւրոպայի կրծքի վրա. սպառելով նրա կենսական ոյժերն ու հետզհետէ լցվելով, այդ ուռեցքը մօտենում է Եւրոպայի կոկորդին։

Մթթէ Վիլհելմը, որն իր բազմապիսի տաղանդների թւում հաւանական է որ վիրաբոյժի շնորհք էլ ունի, չը գիտէ, թէ որպիսի որոշում է ընդունում բժիշկների համախորհուրդը, երբ հիւանդին կարելի է կենդանացնել ուռեցքը պառակելով։

Եւ մթթէ եւրոպական պետութիւնների համերաշխ արձագանքը թեթևամտութեամբ յայտարարված պատերազմին՝ չէ պարունակում այդ սոսկալի, սակայն միակ դատավճիռը։

Ցոլակ Ղուկասեան

Ես կարդացի՝ «On est prié ne pas toucher».

Այսպիսով՝ դիւանագիտական թէև միամիտ խաղ՝ աշխուված էր և երեկոյեան թղթակցի ինքնասիրութիւնս շոյված։

Ֆրանսիական սահմանում թրթռուն պաշտօնեաներ, որոնց դէմքին խաղում է մի իւրատեսակ զաւեշտական ժպիտ, մտնում են գնացք և բարևելով, քաղաքավարութեամբ հարցնում. «Qu'avez vons à déclarer?» («ինչ ունէք ցոյց տալու»)։

Նոյն քաղաքավարութիւնը նաև բելգիական սահմանում։

Իսկ անգլիական սահմանում դուք անմիջապէս զգում էք, որ ձեզ վրա իջնում է մի գերագոյն օրէնքի հովանաւորութիւն։ «Զենարլմէն» բառը այստեղ էլ կատարեալ քովանդակութեան է համնում, և դուք անպլիացոց արտայայտած տակտը, նրբազգացութիւնը, զգուշութիւնն ու յարգանքը դէպի իւրաքանչիւր անձ, որ ոտք է դնում քաղաքակրթութեան այդ կլասիք երկիրը, վերագրում էք մի տեսակ չափազանցրած, վիրաւորական վեհանձնութեան կօնտինենտից իջած հիւրի հասցէին, կամ նախազգուշացման՝ Մեծ Բրիտանիայի էտիկայի խախտման դիպուածներից։ Կարծես այդ վարմունքի մէջ դատարակելու ձգտում կայ, որ արտաքուստ այդպիսի ճարտարութեամբ դիմակաւորված է։

Հապա գերմանական սահմաններում։

Դուք ոչ միայն ականատես էք լինում աւազակային յարձակումի, այլ ենթակայ, անպայման զոհ։ Ըմբիշների մի խումբ ուռած, կարմրած դէմքերով, վայրենի խռպոտ հնչիւններով և այնպիսի շարժումներով, որոնցից յաճախ ապահով չեն ձեր ոտն ու գլուխը, խուժում է վագոն և թափում, քրքրում «Ihres qepäk». Եթէ դուք ղժբաղդաբար Գերմանիայում բարեկամ ունէք, որին կը կամենայիք բացի ձեր համբոյրից օրախնացնել ծխախոտով կամ քաղցրաւենիքով, բարեհաճեցէք շնորհ տանել մաքատուն, որտեղ ձեզ «hochachtungsvoll» պարոնը ընդմիշտ առելութիւն կը սրսկէ դէպի այն երկիրն ու ժողովուրդը, որ դուք երբևիցէ մոլորութեամբ սիրել էք քաղցր բոմանտիզմի, փիլիսոփայութեան ու գիտութեան շնորհիւ։

Ցիշում եմ, Ֆրանսիայից վերադառնալիս, Բելգիայի և Գերմանիայի սահմանում՝ գերմանացի մաքսաւորի ուշադրութիւնը գրաւեց իմ գրպանը։

— Was ist?—գոչեց նա, մատը սեղմելով կողքիս։

— Das ist ein Porträt,—պատասխանեցի ես և հանեցի գրպանիցս արծաթեայ պօրտրետիկս, որի վրա ներկերով նկարած էր վաղանցուկ յիշողութեան մի նուէր. պատահական ծանօթներիցս մէկը, որ նկարչական մեծ շնորհք ունէր, կնքել էր նրա վրա իր լուսանկարը և ստորագրել «Պարիզ, 1910, յուլիս»։

Մաքսաւորը մթագնեց։

— Wie? dasist ein Bild, sonders Porträt. Ես յետոյ հասկացայ։ Նրան դուր չէր եկել ֆրանսիական բառը։

Եւ այսպէս ամենքը, ամենայն տեղ։ Անտարբերի սեռալ է տարբերութիւն որոնել պաշտօնեայի և քաղաքացու միջև, կառավարութեան և հասարակութեան, քարոզչի և ոստիկանի, ուսանողի և մասնաճառի։ Իւրաքանչիւրի մէջ արմատօրէն լճացած է եսասէր, խրոխտ Բուրբոնը, անսիրտ, զօրծնական վաճառականը, որն ոչ միայն արտաքինով է աշխատում նմանվել իր կայսրին, այլ և լուսանկարչական ճշդութեամբ կրում է իր կրծքի տակ նրա երկդիմի, ամբարտաւան հոգին ուղարկել ամբոխը տաճարներն աղօթելու խաղաղութեան համար և սառնասրտութեամբ, մեքենայի անգթութեամբ գնդակահարել իւրաքանչիւր զարհուրած անմեղութիւն։

Պատերազմական տեղեկութիւնների մէջ գլխաւոր տեղն են գրաւել այժմ աւստրո-գերմանական զաղանութիւններն ու մինչև-

մեր զօրքերը եղել են 20 օրվայ անընդհատ կռւի և դժուարութիւնների մէջ։ Մարդկային եռանդը յամենայն դէպս իր սահմաններն ունի։ Այդ պատճառով, հաւատալով զէնքի յաղթութեան, չը պէտք է առանձին յոյսեր տածել և ցնորքներով տարվել։

«Reichspost»-ը այսպէս է խօսում ռուսական զօրքի մասին. «Ռուսական զօրքը կռւում է, պահպանելով բարոյական բոլոր կանոնները։ Ռուսական զօրքի քաջութիւնը յայտնի է ամենքին և հաստատված է պատմութեան կողմից։ Այն ապացուցութիւնը, որ նրանք ցոյց են տալիս ներկայ պատերազմում, յարգանք է ստեղծում դէպի նրանց, որպիսի յարգանք տածում են դէպի իրար իսկական զինուորական մարդիկ։ Հիւսիս արևելեան ռազմաբեմում թէ մենք և թէ մեր թշնամին կռւում ենք ժամանակակից աւուրների բոլոր կանոններով»։

Ինչ էլ լինի գերի չընկնեք։

Պատմող կօզակը ասում է, որ նիզակով ինքը զօրծում էր հրաշալի, բայց երբ նիզակը բռնում է երկու աւստրիացու միասին, նա անկարող է լինում ծանրութիւնից պահել իրան և ձիուց ընկնում է գետնի՝ երեսն ի վայր։

Աւստրիացիները պառկած տեղը սկսում են խփել նրան։

— Բայց աւստրիացիները յիմարներ են,— ասում է կօզակը,—նրանք սկսեցին ամբողջ ոյժով խփել ինձ թրերով, բոլորովին չը նկատելով, որ բոլոր ժամանակ հրացանին են խփում և ծալած զինուորական վերարկուին։ Իսկ ես շատ քիչ վէրք ստացայ, և ինձ ձեացրի մեռած։ Աւստրիացիները ինձ թողին հանգիստ և յարձակվեցին միւսների վրա։ Մերոնցից մէկը իսկոյն սպանվեց. մեր տասնապետը, որ բոլոր ժամանակ նիզակով և թրով աշխատում էր, շատ վէրքեր ստացաւ կողքերից և ոտքերից, միւս ընկերները նոյնպէս ծանր վէրքեր ստացան.

Երբ էսկադրոնը հեռացել է, պատմող կօզակը նկատել է, որ անտառի մօտ սանձով թփին է փաթաթվել աւստրիական մի ձի։

Կօզակը զգուշութեամբ դուրս է սողում, որպէսզի ձին նստելով փախչի իւրայիններ մօտ, այդ ժամանակ լսում է, որ մէկը իր անունն է տալիս։

Բանից պարզվում է, որ այդ ծանր վիրաւորված հարիւրապետն է լինում, որը խնդրում է նրան իրան էլ վերցնել։ Կօզակը վերադառնում է հարիւրապետի մօտ, քաշում է նրան անվտանգ մի տեղ, յետոյ նստելով աւստրիական ձին՝ ճանապարհվում է իրանց կօզակների մօտ։

կին անգամ կը տան։ Եւ որ այս այսպէս է, դրան ապացոյց է եկեղեցու շինութիւնը, որը ունի տասնեակ տարիներ առաջ կազմ-ված մակարդակ և այդքան։

Խօջայեանցը ինքը ևս կարող է մի շարք օրինակներ բերել. ինչպէս շատ տեղերում պահանջված դրամի $^1/_4$-ը չունենալով իսկ՝ մարդիկ սկսում են դպրոցական շէնքերը և կանգնեցնում են։ Դրամից ոչ պակաս կա-ւուրն է բարի ցանկութիւն դէպի գործը և մաքուր եռանդալի աշխատանք։ Ինչու չէ. կարելի է ոչ թէ մի քանի տարի, այլ տաս-նեակ տարիներ ևս դպրոցը պահել վարձու անպիտան ընակարանների մէջ. ցաւալը, խոնաւութիւնը և նրանց այլ անյարմարու-թիւնները կրողը մենք չենք և ոչ էլ մեր երեխաները, որոք ապրում են և ուսանում շքեղ ընակարաններում, այլ այն բողոքելու անընդունակ թշուառները, որոնք գոհ են, որ այդ անպիտան ընակարաններին էլ ար-ժանացել են. իսկ որ աւուր աճող վարձը մեր գրպանից չէ տրվելու, այլ խարխուլ մնացած եկեղեցու կողոպտված գանձարանից։

Խօջայեանցը ի զուր տեղը դպրոցի շէնքի հարցը կապում է Առաքելեանցի կռակի հետ, որի անունը մէյն կայ այսօր և որի համար հոգւոր իշխանութիւնը քրէական գործ է սկսել կտակակատարներից ոմանց դէմ, ինչպէս ինձ այսօր պատմեցին, որոնք կայքը պահում են իրանց ձեռքում և չեն յանձնում եկեղեցուն, որպէսզի սա իր հոգ-սը քաշի։ Իսկ հասարակութիւնը լուռ է կատարված հանդէպ։ Եւ պ. Խօջայեանցին այս էլ քաշ յայտնի պէտք է լինի, որ, նայած ներկային, այդ կտակից, ինչպէս ինձ պատմել են, ոչ մի յոյս չը կայ եկե-ղեցու և դպրոցի համար մօտիկ ապագայում։ Այնպէս որ, այս կտակի հետ կապելով դպ-րոցի շէնքը, Խօջայեանցը և նման մտա-ծողները միմիայն պատճառ են լինելու, որ յետաձգվի և գուցէ ընդմիշտ խափանվի դպրոցական շէնքի կառուցումը։ Իսկ թէ ով է կրելու այս բանի մօթքը և նախա-տինքը, այդ ուրիշով գուցէ յետոյ։

Նուիրատուն չի պնդում, որ անպայման-նօրէն «անհրաժեշտ է ուսումնարանը եկե-ղեցու բակում շինել», ինչպէս այդ եղա-կացնում է Խօջայեանցը, այլ նուիրատուն պնդում է. երբ, այս կամ այն տեսակէտ-ներով, այս մասին չեմ խօսում, առարկող-ներ կան, որ դպրոցը չը շինվի եկեղեցու բակում. նրանք պէտք է «6—7 հազար ր. մէջտեղ դնեն, գետին գնեն, ընծայեն ե-կեղեցուն և ապա խօսեն». սակայն ի նկա-տի ունենալով, որ նախ այդ գումարը չի դուրս գայ, Խօջայանը ինքը ասում է, որ նուէրների վրա յոյս դնել անկարելի է, երկրորդ դպրոցի շէնքը անյեռանձելի պա-հանջ է, ես ասել եմ, որ այդպիսի պայման-ներում հարկ կայ այն կանգնեցնելու եկե-ղեցու բակում։ Եւ այժմ ևս յայտնում եմ. թող հասարակութիւնը տայ այդ գումարը և դպրոցը շինվի հայոց թաղի մէջտեղում, թէև եկեղեցական-ծխական դպրոցի տեղը եկեղեցու բակումն է, և այս խմաստով էլ, ինչպէս լսել եմ, սրբազան առաջնորդը հե-ռատեսութեամբ իր կարգադրութիւնը ար-դէն արել է։

Խօջայեանը սխալ է մեկնում իմ այն դարձուածքը, թէ նախ 6—7 հազար փող տան նոր գետնի համար և ապա խօսեն. սրանով ես չեմ ասում, որ, ընդհանրապէս, բարեգործութեան համար միջոցներ չունե-ցողները իրաւունք չունեն խառնվելու հա-սարակական գործին, այլ իմ խօսքերը պարզ կերպով ասում են. դպրոցի շէնքի համար արտաքոյ եկեղեցու բակի գետին գնել ա-ռաջարկողները չը պէտք է բաւականան եկեղեցու բակը անյարմար համարելով, այլ պարտաւոր են միջոց ցոյց տալ և ելք գըտ-նել դժուարութիւնից ազատվելու համար. սակայն երբ, ինչպէս ասվեց, հնարաւորու-թիւն չը կայ աւելին անելու և այդպիսի-ները չեն էլ կարողանում ելք գտնել և պատրաստի եղած գետնի դէմ լուրջ առար-կութիւններ չը կան և չեն էլ կարող լինել, այն ժամանակ, յիրաւի, քիչ պէտք է խօսել կամ չը խօսել այն տոնով, որ կատարվածն էլ չը վնասվի։

Այնուհետև, պ. Խօջայանցը ինքը շատ լաւ պէտք է ճանաչէ մեր, մանաւանդ գա-ւառական քաղաքների, ծխական ժողովները, որպէսզի դպրոցի հարցը չառաջարկէր դնել ծխական ժողովի առաջ և առաւելապէս նրա համար, որ հարցը պայմանաւորված է կլուբից և նրա հետ կապված զուարճութիւն-ներից զրկվելու հետ։

Ընդունենք մի րոպէ, որ հոգւոր իշխա-նութիւնը ինչ ինչ նկատումներով առաջար-կեց հարցը դնել ծխական ժողովի առաջ և սա էլ անյարմար համարեց եկեղեցու բա-կում. բակը մէկ է, եկեղեցու, կլուբի շէնքի և պարտէզի տարածութիւններով, և նոր գետնի համար էլ, ինչպէս ասվեց, փող չը կայ ու չը կայ. այն ժամանակ ինչ անել. միւս կողմից՝ մթթէ ծխական ժողովը, այս կամ այն զանձակեցի հայ մարդը կընդդի-մանայ, երբ հոգւոր իշխանութիւնը, յանձին թեմական առաջնորդի, կարգադրել է, որ ե-կեղեցու սեփականութիւնը եկեղեցու օրի-նական կարիքների համար գործադրվի։

Ձեմ կարծում. ընդհակառակը, շատերը ուրախ կը լինեն, ինչպէս եկողներից լսել եմ, իսկ շատերը արդէն այս կլուբը չեն յաճախում, այլ քաղաքայինը։

Ի վերջ բանի յայտնում եմ. յափշտակված հողերը մի քանի կտորներ չեն, այլ շատ, մօտ քսան դեսեատին՝ արժողութեամբ մինչև 8—9 հազար. վանված գումարների համար գործեր սկսված են դատարանում, բայց յափշտակված հողերի համար, ինչպէս ասուզել եմ, ոչ մի գործ չէ սկսված դա-տարանում, թէև պէտք է սկսված լինէր շատ վաղուց, որպէսզի կամ հողը ազատ-վէր կամ փողը։

Պատասխանս ուշացաւ Թիֆլիսից բացա-կայելուս պատճառով։ Նուիրատու

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍՈՒԼԹԱՆՆԵՐՈՒ ՄԱՑՐԱՔԱՂԱՔԷՆ

Կ. Պոլիս, 23 օգոստ.

Թիւրքիոյ զօրահանութիւնը.— Հեռագիր-ները օրը օրին հաղորդած են Թիւրքիոյ զօրահանութեան ձեռնարկելը։ Թիւրքիա զօ-րահանութեան սկսաւ յուլիս 21-ին, բշ. օրը։ Բայց ի՞նչ զօրահանութիւն, Աստուած իմ։ Մարդիկը ամեն ինչ գերմանականին վրայ չափել - ձեւել կուզեն, չէ մի որ բանակին ընդհանուր հրամանատարը գերմանացի Ֆօն Սանդէրս փաշան է։ Ու այդպէս՝ Թիւրքիոյ ամեն կողմը միևնոյն օրը զօրահանութեան հրամանը հրատարակուեցաւ միաժամանակ և թմբուկով ալ ծանուցուեցաւ ժողովուր-դին։ Բայց Թիւրքիան Թիւրքիա ըլլալէ պի-տի դադրէր, եթէ մէկ օրէն միւսը կարդ ու կանոն և արագութիւն կարենար դնել իր պետական-զինուորական գործերուն մէջ։ Այսօր 33 օր է, և դեռ զօրահանութիւնը կ. Պոլսոյ շրջանակին մէջ, ուր փոխադրու-թեան միջոցները համեմատաբար լաւ են գաւառներէն, դեռ չէ աւարտած։ Երեսուն ու երեք օր է, օրը քանի մը անգամ, կ. Պոլսոյ փողոցները զօրահանութեան թմբ-ուկը կը հնչէ անընդհատ զանազան ու հա-կասական հրամաններ հաղորդելով ժողո-վուրդին և հրաւիրելով, որ փութան զի-նուորագրուելու. եթէ ոչ՝ ըստ սուլթանական —աւելի ճիշդը ըստ էնվերական—իրադէի (հրովարտակ) պիտի կախուին, պիտի գնդակա-հարուին և տուներնին - տեղերնին պիտի քանդուի, պիտի այրուի։ Ասոր կըսեն՝ «բա-րակը որսի տանիլ բռնի»։ Ի սկզբան տասը օրը պայմանաժամ տրուած էր, ապա հինգ ալ աւելցաւ, յետոյ տասն օր մըն ալ շնոր-հեցին և մինչև այսօր կը քաշքշուի ու... ոչ ոք կայ գնդակահարուած։ Թմբկահարութեան չափ և անկէ ալ առատ է իրադէներու տե-ղատարափը։ Օրական մէկ քանի իրադէներ կը հրատարակուին. աւելորդ է ըսել՝ միշտ զօրահանութեան վերաբերեալ և միշտ հա-կասական, միշտ իրար հերքող։ Ասոնց ան-միջական արդիւնքը սա եղաւ, որ ժողո-վուրդը՝ հայ, թիւրք կամ յոյն՝ վերջին ծայր ղղագրգիռ դրութեան մը մէջ, կատա-րեալ սարսափի մը տակ կապրի։

Պաշտօնական Թալանը. — Զօրահանու-թեան ձեռնարկուած ատեն հրատարակուած հրովարտակը (իրադէ) կը հաղորդէր, թէ 21—45 տարեկան ամեն օսմանցի՝ հայ, թիւրք, յոյն և այլն՝ առանց բացառութեան զինուոր են և ոչ օքէ փրկանք (բէդէլ) չպիտի ընդունուի։ Պարզ էր, թէ սաիկա հասարակ ձեռնածութիւն մըն էր, աչքակա-պուկի խաղ մը։ Հազիւ 24 ժամ անցած՝ նոր իրադէ մը կը հրամայէր քրիստոնեա-ներու 31—45 տարեկաններէն և պօլսեցի նոյն տարիքը ունեցող իսլամներէն փոխան զինուորութեան փրկանք ընդունիլ անձ գլուխ 43 օսմ. ոսկի։ Քանի մը օր յե-տոյ ուրիշ իրադէ մը 21—31-ներէն ալ փրկանք ստանալու թոյլտուութիւնը կը շնոր-հէր։ Յետոյ պաշտօնեաներու ալ նոյն դիւ-րութիւնը տրուեցաւ և թմբուկի աղմկալից հրամաններուն և հակասական իրադէներու սպառնալիքին տակ իբր փրկանք՝ դրամ է որ գանձեց կառավարութիւնը։ Կըսուի թէ մօտաւորապէս վեց միլիոն օսմ. ոսկի փըր-կանք հաւաքուած է։ Եթէ սաիկա չափա-զանցութիւն իսկ ըլլայ, կէսը բացարձակ ստոյգ կարելի է համարել։ Փրկանքի անու-նով եղած այս գանձումները քիւրդական թալանէ մը չէր տարբերեր իրականին մէջ։ Շատեր կէս գնով գոհարեղէն, արծաթեղէն ու ոսկեղէն ծախելով կրցած են տալ։ ուրիշներ ունեցած արժեթուղթեր օչինչ գնով ծախած ու տուած են։ Զօրահանու-թեան հետ միաժամանակ կառավարութիւնը սկսաւ գրաւել ինչ որ տեսաւ, անհրաժեշտն ու անկարևորը, պիտանին ու անպէտքը հաւասարապէս։ Այսպէս՝ հաւաքեցին կամ ընդագրաւեցին ձի, կառք, կառքի և ձիու ամեն տեսակ կազմածներ, կարի մեքենայ, անկողին, կտաւ, բամբակ, բուրդ, ալիւր, ամեն կարգի կերպասեղէն, պղնձեղէն ա-մաններ, ցինկէ ամաններ, երկաթեղէններ, փայտ, ածուխ, քարիւղ, իւղ, արջառ, ոչխար, ամեն տեսակ ուտեստեղէն ու հագուստեղէն։ Շատ մը վաճառատուններ կատարելապէս դատարկուած են։ Կաշեղէնի և սուսերեղէնի խանութները այդ վիճակին ենթարկուած են, մինչև իսկ վաճառատունէ մը 200 օխայի (մէկ օխան երեք ֆունտ է) չափ խաւեար գրաւած են, կարծես թէ զինուորներուն խաւեար պիտի կերցնեն, խեղճ զինուոր-ներ, որոնց չոր հացն իսկ խնայելով կը տրուի։ Այս պաշտօնական ալան-թալանը այնքան չափազանցութեան տարուեցաւ պահ մը, որ կառավարութիւնը այս բա-ցարձակ աւազակութիւնը վարագուրելու համար՝ հրամանագիր մը հրատարակեց, թէ պաշտօնական արտօնագիր չունեցող զի-նուորականները ոևէ բան գրաւելու իրա-ւունք չունին։ Ի հարկէ ասիկա ոևէ ազդե-ցութիւն չունեցաւ և թալանը ամենայն կանոնաւորութեամբ կը շարունակուի։ Ան-ցեալ օր զինուորագրութեան ճիւղի մը մէջ կը գտնուիմ պատահաբար. յիսնապետ մը և երկու զինուոր ներս մտան։ Զինուորա-կան բարև մը տալէ յետոյ յիսնապետը յայտնեց, թէ ձիերուն գարի և դարման չկայ։ Զինուորագրութեան ճիւղի պետը, որ հազարապետ մըն էր, բարկութենէն կրակ կտրած, ընդհանուրին ներկայութեան պո-ռալով հրամայեց. «Գնա առաջին հանդիպած վաճառատունէդ վերցուր, որքան որ գտնես, գարի, խոտ և յարդ, ու երկրորդ անգամ ատանկ ոչինչ բաներով մեզի մի զբաղեց-ներ...»։ Ու այդպէս՝ ամեն կէտի վրայ թա-լանը կը շարունակուի կանոնաւորապէս։ Մէկ երկու օր առաջ յոյնի մը վաճառա-տունէն 600 օսմ. ոսկիի արժողութեամբ իւղ կը գրաւեն. մարդը զինուորցու է. կաղաչէ, կը պաղատի, որ գոնէ 43 ոսկի հաշուակցին իւղերու դրամէն իր բէդէլին։ «Ո՛չ, անկարելի է,—կըսեն,—չի կրնար ըլլալ, ապուշ յոյն, չե՞ս գիտեր, որ բէդէլը կանխիկ դրամով միայն կընդունուի»։ Ուրիշ մը տուն մը կը ծախէ փրկանքը վճարելու համար. տանը փոխանցման գործողութիւնը պաշ-տօնապէս կատարելէ վերջ 30 ոսկի միայն կը յանձնեն տիրոջը, մնացել 470 ոսկին կառավարութիւնը կը գրաւէ ըսելով՝ վա-թանը այս պահուս դրամի պէտք ունի։ Ա-ւելորդ է ըսել թէ՝ աս ալ տունը ծախած է փրկանք վճարելու նպատակով։ Ու ամեն մեղքին վրայ՝ Պօլսէն եղած բոլոր այս գրա-ւումները, նոր հրատարակուած օրէնքի մը համաձայն, Պօլսոյ ժողովուրդին վրայ պի-տի բաշխուի։ Այսպիսով ժողովուրդէն բռնագրաւած իրեղէններուն արժէքը անգամ մըն ալ ժողովուրդէն պիտի գանձեն. բայց ով է այն միամիտը, որ հաւատայ, թէ գանձուած դրամները ապրանքի տերերուն պիտի վճարեն, քանի որ դեռ քանի մը օր առաջ հրատարակուեցաւ օրէնք մը, որով կը հաղորդուէր թէ՝ զինուորական իշխա-նութեանց կողմէ գրաւուած իրեղէններու արժէքը առաջիկայ տարեշրջանի բիւջէին մէջ միայն պիտի կրնան մտցուիլ։ Իսկ ես կասկածեմ՝ ոչ իսկ առաջիկայ տարուան բիւջէին մէջ թող յուսան թէ պիտի մտցուի։ Կառավարութեան կողմէ այսպիսի ճնշումներու, հալածանքի և հարատահարու-թեան ենթարկուող ժողովուրդէ մը դեռ հայրենասիրութիւն կը սպասուի։ Ցեմբ կառավարութիւն։ Հեթում Հատեան

ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ՆՕԹԵՐ

Ճիշդ է ասած՝ ուրախութեան և վշտի օ-րերին միայն բարեկամն ու թշնամին ե-րևան կը գան... Համաեւրոպական պատե-բազմը մի առանձին ոգևորութեամբ է լցրել ամբողջ Պարսկաստանը, առանց ազգի և ցե-ղի խտրութեան։ Պարզ, բացորոշ կերպով երևում է մարդկանց տրամադրութիւնը, որ երկու տեսակի է բաժանվում՝ եռապետեան դաշնակցութեան և եռապետեան համաձայ-նութեան կողմնակիցներ։ Հեռագրական տոյզ լուրերի բացակայութեան պատճառ-ով, իւրաքանչիւր տրամադիր կողմ օգտ-վում է իր լսած կամ կարդացած փոքրիկ տեղեկութիւնից լեգենդաներ ստեղծել և տարածել. այսպէս՝ մի օր տարածվում է, որ եռապետեան համաձայնութիւնը չարդ ու փշուր է արել տեսոնեան բանակին և մօտեցել Բերլինին, միւս օրը տարածվում է հակառակը՝ ալէմանները գրաւել են Բրիւքսէլն ու Վարշաւան, շուտով Պարիզն էլ կառնեն։

Այս հակասական անմեղ ոգևորութիւնե-րի մէջ մի ցաւալի երևոյթ կայ, որն ան-շուշտ ունի իր լուրջ շարժառիթները, այն է՝ տրամադրութիւնները բաժանված են ըստ կրօնական—քրիստոնեաների՝ հայերի, յոյների տրամադրութիւնը դէպի եռապետեան համաձայնութիւնն է, իսկ բոլոր մահ-մեդականների տրամադրութիւնը դէպի ե-ռապետեան դաշնակցութիւնը... Եթէ կուզ կողմերից մէկը մահմեդական պետութիւն լինէր, այդ դեռ հասկանալի կը լինէր, բայց բոլոր կուսակցութիւններն էլ քրիստո-նեաներ են—ինչն է տրամադրել մահմեդա-կաններին դէպի տեսոնները։

Արևելեան ժողովուրդներն առհասարակ դէպի էժան և գեղեցիկ ապրանքները ձգտե-լով, գերմանական ֆալսիֆիկացիան վաղուց կարողացել է վաճառականական լուրջ նուաճումներ անել Պարսկաստանում. բայց մենք չէլենք կարող կարծել, որ մաքի ֆալ-սիֆիկացիան ևս կարող է ազդել բազմա-դարեան փորձառու պարսիկ ժողովրդի վրա։ Գերմանական շահամոլութիւնն ու ուզուր-պացիան շատ անգամ է ցոյց տուել իր քա-ղաքական խարդաւանքները և շատ ազգերի մտահոգեցրել ու բարոյապէս վտանգի ենթարկել։ Թշուառ բուէրները, խեղճ չինա-ցիք, ողորմելի մարօկկացիք, քիչ էր մնում նաև մէկսիկացիք, դրդված գերմանացիներ-ից և շլացած նրանց աշակցութեան խոս-տումներով, ոչ միայն նիւթական, բարոյա-կան և մտաւորական վտանգի ենթարկեցին իրանց ժողովրդին, այլ և իրանց գոյու-թիւնը վտանգեցին։ Հէնց սուլթան Համի-դը՝ ապաւինած նրանց վստահացումնե-ներին՝ կորստի մատնեց և իրան և իր երկիրը։ Այո, ինչ-որ համիսլամիզմի գաղափարի խօսքեր են լինում, բայց այդ կարող էր գոյութիւն ունենալ Թերևս միջին դարերում և մի իմամի—խալիֆայի միջո-ցով, բայց ոչ երբէք Բիսմարկի աշակերտ Վիլհէլմի, որ պամէրանեան մի գինուորի ոսկորներն աւելի է գնահատում, քան ամ-բողջ ազգեր և ժողովուրդներ։ Քաղաքական անհասունութեան շատ դէպքերից և խրատ-ներից յետոյ, մեզ հայերիս ցանկալի է, որ մեր դարաւոր հարևան պարսիկներն իրանց քաղաքական սխալանքների մէջ չը ձգեն։ Ինչպէս Փոքր-Ասիայի, այնպէս և Պարսկաստանի ժողովուրդների բաղդը բնականօրէն կապված է ռուս ժողովրդի հետ, պէտք է գիտակցել այդ և ըստ այնմ դիրք որոշել... Քաղաքական աւանտիւրիզմը ազգերին կարող է տանել դէպի ոչնչացում... Ազգերի և ժողովուրդների ղեկավարող տար-րը գոնէ պէտք է գիտակցի այս. խոհեմու-թիւնն ու զգաստութիւնը ազգերի բաղդն է որոշում...

Մար

Բաշտ

Խմբագիր-հրատարակիչ՝
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բժշկ. Բ. Ղաւասարդեանի

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Զօրանցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

«606»-ի եւ «914»-ի ներսրսկում բժշկա-կան խորհրդակցութեամբ՝ առ. 11—12 ժ.

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱՒՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան վենէրական (սիֆիլիս) հիւանդութիւն։

Բ. Գ. ԱԶԱՍԱՐԵԱՆ—1—2 ժ. ներքին ջղային և երե-խայոց հիւանդութ.։

Զ. Ի. ԲԱՐՍԵՂՅԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութիւն, կանանց և երեխայոց հիւ.։

Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄՕՎԻՉ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի հիւանդութ.։

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վենէրական վիրաբուժութեան և միզասեռ. հիւ.։

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏՅԵԱՆ—12—1 ժ. երեսը. հինգշ. և շա-բաթ. երեխայոց ներքին և հիւ. և ծաղկահատ.։

Յ. Յ. ՅԵՐ-ԴՐԻՖՈՐԵԱՆ—12—1 ժ. երկուշ. չորեքշ. ուրբաթ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։

ԿԻՆ-ԲԺՇԿ ՅԵՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ—12—1 ժ. մանկաբար-ձութիւն և կանանց հիւ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.։

Յ. Յ. ՅԵՐ-ԴՐԻՖՈՐԵԱՆ—6—7 ժ.։

Վճարը 50 կ.։ Զբաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօն-սիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Ղաւասարդեան
1. 0—81

Ատամնաբուժարան

Հիմնված ատամնաբոյժ

Բ. ՀԱՅԿԻՆԱՅԻ

Նախաձեռնութեամբ՝ Թիֆլիս, Միխայլովսկի պր. № 76

Բուժարանը բաց է հիւանդների համար **օրվայ ու գիշերվայ ամեն ժամին**։ Ատամները բուժելու և պլոմբելու համար վճարը սահմանված է ըստ հաստատ-ված սակագնի։

Բուժարանում գործում են 5 բժիշկ-մասնագէտ-ներ, բժ. վիրաբոյժ Բ. Բ. Պիրագովը (որ ժամանակա-ւորապէս բացակայ է)։

Բուժարանն ունի կատարելագործված լաբորատորիա արհեստական ատամներ պատրաստելու համար։ Կա-տարվում են **ամեն տեսակ ատամ ճա-տիեն կա-կան ուշխատանքներ** և շատ վերանորոգումներ **3 ժամվայ ընթացքում**։

(օ. մ.) 755. 100—16

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լոյս տեսաւ

ՍՏՈՅԳ
Հայոց պատմութիւն

Համաձայն նորագոյն հետազօտութիւնների

Կազմեց

Յ. ԴԱՂԲԱՇԵԱՆ

Գինը 50 կ օպ.

Ցարմար դասագիրք թեմական ուսումնա-բանների ստորին, ծխականների բարձր դասարանների համար։

Նոյն հեղինակի

РУССКАЯ АЗБУКА для армянскихъ школъ. Շքեղ հրատարակութիւն պրոպիսներով, պատկերազարդ, գ. 20 կ., Բ. տարի գ. 40 կ. Ցարմարագոյն դասագիրք գիւղական ծխա-կան ուսումնարանների համար։

Ռուս-Հայ վիակ. բառարան . գ. 8 ր.
Հայ-Ռուս վիակ. բառարան . գ. 6 ր.
Աշխարհաբարի քերականութիւնը, գ. 50 կ.
Ռաերչնի նորագոյն ինքնուսոյց, գ. 25 կ.

Դիմել՝ **А. Дагбашяну.** Тифлисъ. Великокняжеская, 69. 867. 1—1

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ և ՆԱՐ-ԴՈՍ

ԳԻՐ եւ ԿԵԱՆՔ

Հայոց լեզուի դասագիրք՝ ծխական դպրոց-ների բարձր, թեմական դպրոցների ստո-րին դասարանների և պետական դպրոցների համար։

Գինն է 1 ր. 25 կ.։

Գումարով առնողներին 20% զեղչ։

Դիմել՝ Թիֆլիսի գրավաճառներին և Յովհ. Մալխասեանին, Гановская № 9.

(օ. մ.) 858. 3—2

ՆՈՐԵԿ ԳԵՐՄԱՆՈՒՀԻ

տալիս է դասեր բոլոր առարկաներից՝ մին-չև 4-րդ դասարան։ Պատրաստում է գեր-մաներէնից բոլոր դասարանների համար։ Տա-լիս է դասեր նկարչութեան, լէպկայի և այլն։ Հասցէն՝ Разъѣзжая, 19, во дворѣ, лѣстница на право.

(օ. մ.) 857. 3—2

«ՔԱՄԱԼԵԱՆՑ Ս. դպրի

Կրօնի դասագրքերը Վեհափառի Դիւանից

Թոյլատրած.

«ԵՒՍՈՒՄԻ ԿԵԱՆՔԸ» Ե. տարի 50 կ.
«ՄԱՐԳԱՐԷՆԵՐ» Դ. տարի 40 կ.
«ԴԱՏԱՒՈՐ-ԹԱԳԱՒՈՐՆԵՐ» Գ. տարի 30 կ.
«ՆԱՀԱՊԵՏՆԵՐ» Բ. տարի 20 կ.
«ԱՌԱԿՆԵՐ և ԵՒՍՈՒՄԻ ԿԵԱՆՔԻՑ» պատմուածներ Ա. տարի 10 կ.
«ՋԵՌՆԱՐԿ ԴԱՍԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ» Ա. տ. 30 կ.

20% զեղչով վաճառվում են Թիֆլիսի գրա-խանութներում։

(կ. հ.) 883. 5—3

Հաշուապահական Կուրսեր Գ. Կ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆԻ

(ա.օ) Նիկոլայէվսկայա փող. 36. 863. 25—2

Առեւտրի եւ Արդիւնաբերութեան Մինիստր. տնօրէնութեան ներքոյ գտնվող

Տ. Մ. ՓԻԼՕՅԵԱՆԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ

Թիֆլիս, Միխայէլեան պր. 24/4. Տէլէֆօն № 976.

Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առեւտրական կրթութիւն։ Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատտեստատներ։

Գործնական զբաղմունքները կատարվում են կուրսերում՝ Լոնդոնի Pitman և Պարիզի Pigier դպրոց-ների ձեւով կազմակերպված Muster-Comptoir-ում։ Նիւթերն առնվում են բէյ կեանքից։ Առարկա-ներն են. ա) պարագրիր. 1) հաշուապահութիւն (պարզ, խառ., գերմ., ֆրանս., ամերիկեան, բանկային և գործարանական). 2) Առևտրական թուաբանութիւն. 3) Քաղաքատնտեսութիւն. 4) Օրէնդիտութիւն (ա-ռևտրական իրաւունք, մուրհակի կանոնադրութիւն). 5) Առևտրական թղթակցութիւն. 6) Թուաբանութիւն համրիչի վրա. 7) Ձայնագրութիւն (ամենավառ ձեռքի ուղղագրութիւն, արագագրութիւն. բ.) աշխարհագրութ. 1) Ռաստ լեզուներ. 2) Գրագրութիւն. 3) Դակտիլոգրաֆիա (բեմնդասն և ուր.) և 4) Առևտր. թղթակցութիւն օտար լեզուներով։ Զբաղմունքները կատարվում են և դասդասու։ Ունկնդիրների թիւը շատ աննշան պատճառով բացվում է նկարագրված բաժանմունք, որը մանաւանդ յարմար է օտա-րաբաղաքացիների համար։ Ունկնդիրների թիւը սահմանափակված է։ Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմ-բերի 15-ին։ Ինդիրների ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—12-ը և երեկ. 4—7-ը։ Դրագիրը և կանոնները ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար կուրսերի շէնքում։ Կուրսերի ֆիլիալներին յանձնարարում են հաշ-ուապահներ, օգնականներ և առևտր. այլ ծառայողներ՝ կուրսերի ընթացաւարտներից և իրանց ընդու-նակութեամբ աչքի ընկնողներից։ (Ընթացիկ տարում կուրսերն ունեցել են 334 ունկնդիր, որոնցից 67 հոգի իգական սեռից)։

Կուրսերի հիմնադիր՝ Տ. ՓԻԼՕՅԵԱՆ

(ա. օ.) 720. 0—27

ՀԱՇԻԱՊԱՀԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱՄՍԵՆԵԿԱՑԻՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԻ ԴԱ-ՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ ԹԻՖԼԻՍԻ Ի-ԻՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆԴՊՐՈՑԻՆԿԻՑ

Երկսեռ անձանց համար

(XV տարի)

Դասընթացքները գտնվում են Առևտրի և Արդիւնաբերութեան Մինիստրութեան իրաւա-սութեան ներքոյ։

Դասընթացքներում աւանդվում են իտալական կրկնակի սիստեմով հաշուապահութիւն համապատասխան արդիւնաբերութեան զանազան ճիւղերին, առևտր. թուաբանութիւն, ա-ռևտր. թղթակցութիւն, առևտր. իրաւունք, տղագրութիւն և ցանկացողներին սովորեց-նում են գրող մեքենայի վրա։

Պարապմունքների սկիզբն է սեպտեմբերի 15-ից 1914 թ.։

Դասընթացքները տեւում են 5 ամսից ոչ աւելի։ Դասընթացքներն աւարտողները ստանում են ատտեստատներ։ Զբաղմունքները երեկոները՝ շաբաթական 3 անգամ։ Վճարը 40 ր. ամբողջ դասընթացքի համար։

Ինդրագրերը յանուն Թիֆլիսի Առևտրական Դպրոցի վերատեսչի ընդունվում են դպրոցի դիւանատունը առ. ժ. 9-ից մինչև ցեր. ժ. 2-ը։

(օ.մ.) 802. 10—9

„ВѢСТНИКЪ ЕВРОПЫ“

издаваемый М. М. Ковалевскимъ подъ редакціей К. К. Арсеньева, Д. Н. Овсянико-Куликовскаго и А. С. Посникова. ПРИ БЛИЖАЙШЕМЪ УЧАСТІИ:

И. В. Жилкина, М. М. Ковалевскаго, Н. А. Котляревскаго, В. Д. Кузьмина-Караваева, А. А. Мануилова, А. С. Посникова, М. А. Славинскаго, Л. З. Слонимскаго и К. А. Тимирязева.

Вышла книга 9-я—Сентябрь 1914.

Подписка принимается въ Спб.—въ Главной Конторѣ журнала—Моховая, 37; въ Москвѣ—въ отдѣленіи конторы журнала, Тверской бульв., 15; въ Кіевѣ—книжный магазинъ Н. Оглоблина, Крещатикъ, 33; въ Одессѣ—книжный магазинъ «Образованіе», Ришельевская, 12; въ Варшавѣ—книжный магазинъ Н. Карбасникова, и кромѣ того, во всѣхъ извѣстныхъ столичныхъ и провинціальныхъ книжныхъ магазинахъ.

	Годъ:	Полгода:	Четверть:		Годъ:	Полгода:	Четверть:
Безъ доставки:	15 р. 50 к.	7 р. 75 к.	3 р. 90 к.	Съ пересылк.:	17 р.	8 р. 50 к.	4 р. 25 к.
Съ дост. въ Спб. и Москвѣ	16 » — »	8 » — »	4 » — »	За границей	19 »	9 » 50 »	4 » 75 к.

126. Отдѣльная книга журнала съ доставкой и пересылкой 1 р. 50 к. 1—1

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный